

The challenge of our generation

- ▣ de klimaatproblematiek
- ▣ de arbeidsmarkt
- ▣ het verschil in generaties
- ▣ de ruimte

ENGLISH ARTICLES INCLUDED

rostraeconomica

uitgegeven door faculteitsvereniging Sefa

nummer 277

jaargang 55

november 2009

 UNIVERSITY OF AMSTERDAM

Faculty of Economics and Business

**SE
FA**

Economische Faculteitsvereniging
Universiteit van Amsterdam

of weet **jij*** een betere plek om je ontwikkeling een versnelling te geven?

Audit Course Barcelona
4 – 7 maart 2010
www.werkenbijpwc.nl

Assurance • Tax • Advisory

PRICEWATERHOUSECOOPERS

*connectedthinking

© 2009 PricewaterhouseCoopers B.V. Alle rechten voorbehouden.

colofon

Hoofdredacteur
Lennart Verhoef

Eindredactie
Orfirah Helstone
Danny Paulich

Redactie
Lisa van Blokland
Charissa Bosma
Roel van Dongen
Nadine Ketel
Tosh Koevoets
Richard Nooij
Henry Oen
Adi Prnjavorac
Imad Qutob
Suzanne Ruwaard
Regina Veerman
Margarita Volodina

Voor reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie te bereiken op:
Kamer E0.02
Roetersstraat 11
1018 WB Amsterdam
020 5254024
rostra@sefa.nl

Met medewerking van
Robbert Dijkgraaf
Jop van Haaren
Hans Labohm

Columnisten
Prof. Dr. A.W.A. Boot
Prof. Dr. A. Jolink

Cartoonist
Arend van Dam

Grafisch ontwerp
carli-d
www.carli-d.nl

Oplage
4700

Adreswijzigingen
Adreswijzigingen kunnen alleen worden doorgegeven via Studielink.
www.studielink.nl

Jaarabonnement
Vijf nummers voor 15 euro

Advertenties
Amsterdam Business School
De Nederlandse Bank
Het Rijk
KPMG
Ministerie van Financiën
PGGM
PricewaterhouseCoopers

Tarieven advertenties
Neem contact op met Sefa en vraag naar Ramin Kader of Robin Peereboom.
020 5254024
externezaken@sefa.nl

Zet- en drukwerk
Thieme Media Group, Almere

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de hoofdredacteur of de externe auteur overgenomen worden. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van ingezonden stukken en behoudt zich het recht voor deze in te korten.

De ambitie van onze generatie

De mensen die nu studeren behoren tot de generatie Y. Deze groep is ongeveer geboren tussen 1980 en halverwege de jaren '90. De naam Y is ontleend aan zijn voorganger: de generatie X. Waarom deze zo heet, is ook mij een raadsel. Andere namen voor de Y'ers zijn de millenniumgeneratie, generation next of de netgeneratie. We zijn opgegroeid in een tijd van economische en technologische vooruitgang maar vooral in een tijd waarin alles kon. Via onze ouders hebben wij geleerd zelfverzekerd, kritisch en voornamelijk optimistisch te zijn. Die ouders behoren, grofweg, tot de babyboom generatie die na de oorlog hard hebben gewerkt voor de wederopbouw. Het belangrijkste verwijt dat aan onze generatie wordt gemaakt, is dat wij verwend zijn. Ons arbeidsethos en onze ambitie zou helemaal verpest zijn door cadeaus, verre vakanties en te vrije persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden.

Aan de andere kant is onze generatie opgegroeid in een tijd waarin de status quo in cultureel, politiek en economisch opzicht is aangevallen als nooit te voren. Zeker niet in vergelijking met de twee generaties die tussen de babyboomers en de generatie Y inzitten. De opkomst van internet gaf ons de mogelijkheid om direct te beschikken over alle mogelijke informatie, waardoor gebroken kan worden met het adagium 'kennis is macht'. Een politieke moord veranderde het denken in Den Haag en maakte ruimte voor een vorm van populisme waarbij de inhoud van argumenten ondergeschikt lijkt. Verbazingwekkende praktijken binnen de financiële wereld ontketenden de eerste echte mondiale crisis. Onze generatie begrijpt dat dingen van de ene op de andere dag kunnen veranderen en dat de welvaart die we nu hebben in vele opzichten niet zo vanzelfsprekend is als deze lijkt.

De Y generatie beschrijft zichzelf als creatief, ongeduldig, geobsedeerd door informatie. Maar is ook complex en vol met tegenstellingen: milieubewust maar mobiel, denkend als ondernemers maar waarden sociale relaties boven geld. Voor onze generatie liggen er talloze uitdagingen klaar. Hiervoor passen alleen onorthodoxe maatregelen en laat dat nou net de kracht zijn van de Y generatie. Daarom staat deze Rostra Economica vol met verhalen over de mogelijke uitdagingen van onze generatie

Verderop in deze Rostra kunt u meer lezen over generaties en hun verschillen. Ook een interview met de president van de KNAW en universiteitshoogleraar wiskunde en fysica aan de UvA, Robbert Dijkgraaf, waarin hij vertelt over duurzaamheid en over zijn plannen voor de toekomst. Klimaatscepticus Hans Labohm vertelt waarom de theorie van de menselijke broeikas hypothese niet klopt en over zijn problemen om deze boodschap gehoord te krijgen. Daarnaast kunt u lezen over mogelijkheden voor commerciële ruimtevaart, over bedrijven die hun offshoring terugdraaien en over de problemen met het ontslagrecht. Tenslotte worden in de nieuwe rubriek 'De Economie met een Knipoog' de boeken van Arnon Grunberg geanalyseerd op hun economische inhoud.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van uw Rostra Economica.

Lennart Verhoef
Hoofdredacteur Rostra Economica

interviews

Robbert Dijkgraaf
pagina 8

Jop van Haaren
Ondernemen volgens... Jop van Haaren
pagina 11

FEB alumnus
Hans Labohm
pagina 14

columns

Arnoud W.A. Boot
Economen, Delta Lloyd en 'beursgang'
bonus...
pagina 29

Verbreed je horizon
pagina 39

Albert Jolink
Negentiennegenentwintig
pagina 40

artikelen

De liberalisering van de ruimte
pagina 12

**MADE IN:
the neighborhood**
Backshoring: de nieuwe trend of een
conjunctuursymptoompje?
pagina 19

**Hoezo ethische vorming
starters en studenten onder
de maat!?**
pagina 25

**Beschermen of meer
kansen bieden**
De uitdaging die arbeidsmarkt heet
pagina 32

Moraliteit met een zakelijk jasje
pagina 34

De toekomst van prijsbeleid
pagina 36

ENGLISH ARTICLES

■ stuk over het thema 'The challenge of our generation'

🏢 over de FEB

elk nummer

FEB question 🏢
pagina 7

Not required, but recommended
pagina 17

SEFA front 🏢
pagina 22

Betoog voor, betoog tegen
pagina 20

De Economie met een Knipoo...;))
Arnon Grunberg zag de crisis aankomen!
pagina 30

FEB flash 🏢
pagina 37

FSR Economie & Bedrijfskunde 🏢
pagina 43

STUDY ASSOCIATIONS

VSAE
pagina 41

FSA
pagina 41

Master your future Voorlichtingsavond

»Thinking Business«

Parttime opleidingen voor professionals:

- Accountancy (RA)
- Controlling (RC)
- Auditing (RO)
- IT-Auditing (RE)
- The Amsterdam MBA
- The Independent Executive MBA
- Financial Planning
- International Finance (MSc)
- Enterprise Risk Management (MSc)
- Verzekeringskunde (MSc)
- Bedrijfskunde in deeltijd (MSc)

Meer informatie en aanmelden: www.abs.uva.nl

FEB question What do you see as the main challenges for our generation, do you personally feel any responsibility towards this challenge?

TEXT Tosh Koevoets

STUDENTS PARTY A LOT, DRINK A LOT AND HAVE A LOT OF FUN. WITH ALL THE SELF INDULGENCE IS THERE ANY ROOM FOR SOCIAL AWARENESS? HOW DO STUDENTS LOOK TOWARD THE FUTURE? WHAT DO THEY THINK WILL BE THE CHALLENGES FOR OUR GENERATION AND DO THEY PERSONALLY FEEL SOME RESPONSIBILITY TO FACE THESE CHALLENGES? OR DO WE REALLY LIVE IN THE AGE OF THE INDIVIDUAL?

Ru Yang (22)
3d year Business Studies

Well, I'm from East China. For the Chinese youth the challenge will be to find a good, secure job. That's why our parents spend a lot of money on making us study in the West. So we take our studies more serious and work harder than the Dutch students.

Carlos Barillas (23)
3d year student at the Duisenberg School of Finance

The biggest challenge is overpopulation. Overpopulation is the main cause of nearly every problem we have. We consume our natural resources faster than they get renewed. There's a high demand for energy, which will only rise in the future. Conflict over scarce resources will grow. Realistically, I'm not so optimistic. Personally there's not much I can do.

Rob van der Zande (23)
Masterstudent Finance and Law

The main challenge in my view will be the climate. We need to preserve the earth, our environment. We should be more aware of how we treat our planet. I try to be aware of what I consume and try not to waste any energy. A second challenge we face is the integration of the world population, so that there will be less conflicts and we can share our surpluses.

Thom Schotman (25)
Masterstudent Business

Challenges will come from the changing climate and the many conflicts in the world. Considering the climate I seriously doubt if the measures we are taking are enough. I'm not satisfied about the childish Dutch policy, for instance the prohibition of the light bulb doesn't really make a substantial difference. But of course we have to start somewhere. About conflict I'm even more pessimistic, I can't think of a realistic solution. I'm an idealist, but at the moment I will not dedicate my life to solving such issues.

Predrag Markovic (19)
1d year Business Studies

That's an interesting question, because I'm from Serbia. We're a developing country, devastated by the war in the nineties. So we need a highly educated workforce to develop the country. That's why I went to Amsterdam, so I can get a good education. After I finish my master I want to go back to Serbia and help rebuild my country.

Guus Smal
3d year Econometrics

The issue of energy, definitely. Though it might outlive our generation. We're now running on coals and gas. These natural resources are ending, even uranium for nuclear power is limited. Now, transport and energy are still relatively cheap, but the prices will inevitably rise in the future causing conflicts and crisis along the way. Most of the problems are interconnected in this way: the overpopulation, climate, energy, food. ●

Tosh Koevoets is twenty years old and in his third year of History and first year of Business Studies.

Carlos Barillas

Ru Yang

Thom Schotman

Guus Smal

Rob van der Zande

Predrag Markovic

interview Dijkgraaf

ROBBERT DIJKGRAAF (49) IS UNIVERSITEITSHOGLERAAR MATHEMATISCHE FYSICA AAN DE UVA. NA ZIJN STUDIE WIS- EN NATUURKUNDE IS HIJ GEPROMOVEERD OP DE SNAARTHEORIE. DAARVOOR ONTVING HIJ IN 2003 TEVENS DE PRESTIGIEUZE 'SPINOZAPRIJS'. DIJKGRAAF IS GETROUWD MET PIA DE JONG EN HEEFT SAMEN MET HAAR DRIE KINDEREN. VANWEGE ZIJN UITZONDERLIJKE BAND MET DE MAATSCHAPPIJ WORDT HIJ DOOR DE MEDIA OOK WEL 'TROETELBETA' GENOEMD.

SINDS MEI 2008 IS HIJ PRESIDENT VAN HET KNAW, DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE ACADEMIE VOOR WETENSCHAP. REGELMATIG IS HIJ TE ZIEN BIJ TV-PROGRAMMA 'DE WERELD DRAAIT DOOR', HIJ IS UNIVERSITEITSHOGLERAAR MATHEMATISCHE FYSICA AAN DE UVA EN COLUMNIST BIJ FOLIA: ROBBERT DIJKGRAAF (49). OM ECONOMIESTUDENTEN TE VERRIJKEN MET DE VISIE VAN EEN NATUURKUNDIGE OP DUURZAAMHEID, BESLOOT DE REDACTIE VAN DE ROS-TRA DEZE INTERESSANTE PERSOON TE INTERVIEWEN.

TEKST Regina Veerman & Adi Prnjavorac

Wat een prachtige werkkamer! (Kloveniersburgwal)

Ja inderdaad. Het KNAW is hier al gevestigd vanaf het begin in 1808, toen het door onder andere Lodewijk Napoleon werd opgericht. Een van de andere oprichters was een kunstenaar (wie?) en hij woonde in dit pand. De eerste vergadering was bij hem (wie?) thuis en dat is eigenlijk nooit veranderd. Dat de academie hier is gevestigd heeft wel wat; de meeste officiële organen zitten namelijk in Den Haag. Dat zorgt voor een zekere afstand van de politiek. Met dit pand en mijn woning aan de Herengracht mag ik wel zeggen dat ik rijkelijk bedeed ben.

Uw leven tot nu toe?

'Ik ben geboren in Ridderkerk, waar ik ook naar de basisschool ben gegaan. Als klein jongetje was ik altijd al geïnteresseerd in het uitproberen van dingen. Ik speelde graag met chemiedozen en had samen met een vriendje een eigen

laboratorium op zolder. Na de basisschool ging in naar het Erasmusgymnasium in Rotterdam. Hier was alles heel gericht op goed leren en goede cijfers halen. Dat ging mij denk ik wel gemakkelijk af, want ik slaagde met twee negens en voor de rest tienen. Die negens waren voor Nederlands en Latijn! Pas aan het einde van de middelbare school ontdekte ik dat er meer was: de natuurwetenschap. Ter voorbereiding op een Engelse spreektuur had ik een 'Scientific American' gelezen en dit heeft mijn interesse voor de wetenschap gewekt. Na de middelbare school ben ik natuur- en wiskunde gaan studeren in Utrecht. Omdat ik altijd zelf al op mijn eigen manier bezig was met de natuurwetenschap, viel het schoolritme me erg tegen. Ik raakte gedemotiveerd en heb daarom de overstap naar de Rietveld Academie gemaakt. In die tijd was tekenen en schilderen namelijk een grote hobby van me. Na twee jaar heb ik mijn studie in Utrecht weer opgepakt. Ik ben nog steeds wel creatief bezig hoor, maar nu vaak in combinatie met mijn gezin.

U bent jaren met de universiteit van Princeton verbonden geweest. Waarom heeft u hiervoor gekozen?

Nadat ik was gepromoveerd op de 'snaartheorie' ben ik gaan solliciteren. Vanuit diverse hoeken werd ik benaderd, maar heb toen voor de University of Princeton gekozen. Dit is toch het mekka van de wetenschap, want zelfs Einstein was verbonden met deze universiteit. De universiteit plaats onderzoekers heel erg in de actualiteit. Iedereen is bezig met wat op dit moment belangrijk is. Iedereen leeft in het hier en nu. Je verliest als het ware het tijdsbesef, in die zin dat je niet weet wat je hebt gedaan of nog moet doen. Het is heel belangrijk dat je je focust op de kern. Alle lagen eromheen zijn vaak alleen maar een rookgordijn. In Amerika is iedereen hier heel goed in. In Princeton rustte echter wel een bepaalde druk op nieuwkomers. Voldoe je wel aan de verwachtingen? Ga je vlammen of niet?'

Kunt u aan economen duidelijk maken wat de 'snaartheorie' inhoudt?

'Met deze theorie kun je alle natuurkundige krachten, waaronder zwaartekracht, beschrijven. De snaartheorie maakt het mogelijk een verband te leggen tussen Einsteins relativiteitstheorie en de kwantummechanica. Deze beschrijven respectievelijk het heelal en de atomen, dus het hele grote en het hele kleine. Inmiddels is ontdekt dat alles bestaat uit hele kleine trillende elastiekjes. Aan de hand van deze trillingen kan worden beschreven om welke soort elementair deeltje -bouwsteen- het gaat. Nog steeds wordt er onderzoek gedaan naar de snaartheorie, iets wat ik ieder ochtend check. Het is een prachtig wiskundig bouwwerk, maar de vraag is of het relevant is voor de natuur, of het echt klopt.'

Dat ging u.

'Toen ik 31 was, kon ik hoogleraar worden aan de Universiteit van Amsterdam. Ik heb lang getwijfeld want ik was nog vrij jong en ik zou hiermee opnieuw een enorme sprong in het diepe maken. Echter, het hoogleraarschap was iets wat ik uiteindelijk wilde bereiken. Daarom besloot ik deze 'shortcut' niet onbenut te laten.'

Hoe gaat u om met tegenslagen in uw werk, in de wetenschap?

'In de wetenschap zijn tegenslagen altijd heel persoonlijk. Het is heel frustrerend als je ergens niet uitkomt. Je moet echter goed beseffen dat je niet iedere dag een fundamentele doorbraak kan maken. Eigenlijk moet je als wetenschapper blij zijn als je in je hele carrière met vijf zaken iets kan toevoegen aan de bestaande wetenschap. Alles wat je onderzoekt, doe je op lange termijn. Bovendien kan je werk altijd gelijk ongedaan worden gemaakt door anderen. Daarentegen wordt jouw werk ook vaak weer relevant als iemand anders iets heeft onderzocht. Soms kan ook het vakgebied helemaal stilstaan, maar dit duurt nooit lang. Ik kijk altijd heel breed naar de wetenschap en geniet van zaken die intellectueel interessant zijn. Als het zich niet binnen mijn vakgebied bevindt, probeer ik te genieten van het werk van anderen.'

U wordt wel gezien als de persoon tussen wetenschap en maatschappij. Wat hoopt u daarmee te bereiken?

'Mijn hele leven vind ik het al leuk om dingen uit te leggen. Zo hield ik me op de basisschool al bezig met doceren. Iets voor jezelf begrijpen en dáár stoppen, geeft mij eigenlijk

geen voldoening. Als ik vroeger een mooie film had gezien, vond ik het altijd geweldig om mijn vriendjes hierover te vertellen. Graag zou ik de wetenschap wat dichterbij de maatschappij willen brengen, hoewel ze zichzelf natuurlijk niet moet verloochenen. Een violist kan zich nu eenmaal veel enthousiaster uitlaten over zijn instrument dan iemand die er vaak naar luistert. Wij wetenschappers overbruggen zelf die afstand en dat is mijns inziens iets positiefs. Regelmatig wordt wetenschap als 'niets' gezien, terwijl het verbonden is met alles waar men in de praktijk van wakker ligt. Zaken als onderwijs, gezondheidszorg en het milieu worden door de politiek telkens afgebakend, terwijl het in feite pure wetenschap is. Gelukkig staan bedrijven wel wat dichterbij de wetenschap en houden zij zich ook echt bezig met belangrijke zaken als duurzaamheid.'

Wat is duurzaamheid volgens u?

'Het is voor mij min of meer een synoniem voor wat er nog gedaan moet worden. Aan de hand van grafieken en voorstellingen is duidelijk te zien dat we het op deze manier niet gaan redden. Het klimaatprobleem kan bijvoorbeeld niet worden opgelost met de huidige kennis. Dit geldt ook voor energie- en voedselvoorziening. Voor dit soort praktijken kun je gewoon een eenvoudige rekensom maken waarbij gelijk duidelijk wordt wat we tekort komen. We constateren iets voor de toekomst, wat ook opgelost moet worden met technologie uit de toekomst. Zo maken we als het ware een planning, maar het is de vraag of dit allemaal wel klopt. We moeten de problemen concreet vaststellen en met behulp van onze kennis een gerichte aanpak opstellen. Duurzaamheid is voor mij een codewoord voor 'op een stabiele manier met de aarde omgaan'. Op de huidige manier stevenen we af op een bankroet. Ik denk dat de toekomstige samenleving in hoge mate gekleurd gaat worden door duurzaamheid. Vooral het bedrijfsleven zal hierop inspelen.'

Bedrijven die momenteel claimen duurzaamheid belangrijk te vinden: marketingstrategie of milieubewust?

'Ik denk een combinatie. Die twee factoren lopen door elkaar. Duurzaamheid is echter wel de manier om te overleven voor bedrijven. Dit is niet de strategie van een bepaalde CEO, maar wordt geëist door de kiezer/klant. Vergelijk het maar met de Kennedy-politiek eind jaren '60. Amerika wilde een man op de maan om te concurreren met de Russen. In deze affaire speelde sentiment een grote rol. Datzelfde zie je nu in de strijd om duurzaamheid, wat tevens een impuls kan zijn voor onze economie. Hoewel we maar een klein land zijn en het probleem zich op wereldniveau afspeelt, kan het wel degelijk perspectieven bieden. Onze economie is in relatief grote mate afhankelijk van de rest van de wereld. Toch zijn we wel een significante speler op het gebied van kennis. Als we ons richten op de niches in een duurzame samenleving, kunnen bedrijven wereldwijd hun voordeel behalen.'

Maar toch blijkt dat de consument nog steeds niet precies weet welke producten duurzaam zijn en welke niet.

'We zitten nu nog in de overgangsfase van een verspilleconomie naar een duurzame economie. Aan investeren hangt een hoog prijskaartje. Eigenlijk zou de overheid het bedrijfsleven wat meer moeten stimuleren. Dat zie je in landen met een centrale overheid zoals China, maar ook in landen als Amerika en Denemarken veel duidelijker terugkomen. Duurzaamheid hangt nauw samen met kennis. We moeten niet alleen bewuster met de aarde omgaan, maar ook slimmer. Met

kennis kan geïnvesteerd worden in zuinigere, realiseerbare technieken. Duurzaamheid moet dé visie worden op lange termijn, zowel voor consument als producent.'

Wat zijn uw plannen voor de toekomst?

'Ik wil me breed maken voor de wetenschap en tussen diverse takken binnen de wis- en natuurkunde samenhang aanbrengen. Onderzoek doen blijft voor mij wel de hoofdzaak. Ik hoop dat ik ook op latere leeftijd hierin nog verder kan groeien. Dat is het mooie van wetenschap: Je kunt de rode draad vast blijven houden.'

Hoort daar niet een Nobelprijs bij?

'Eigenlijk hoop ik dat iemand binnen mijn vakgebied de Nobelprijs wint. Het zou mooi zijn als ik er indirect aan heb bijgedragen. Voor Nederland is er dan nog wel een lange weg te gaan. Om nummer 1 te kunnen worden moet de lat heel hoog liggen. In de meeste vakgebieden zijn de verschillen aan de top kleiner dan in de onderlaag. In de wetenschap is dit echter andersom. Het verschil tussen nummer 1 en nummer 2 is onnoemelijk groot. Bovendien blijft wetenschap heel moeilijk. Je moet niet alleen een mooi idee hebben, maar het moet ook werkelijk van toepassing zijn in de natuur. Een Nobelprijs wordt uitgereikt door een commissie, maar de ultieme arbiter blijft de natuur.'

Regina Veerman is 21 jaar en bezig met haar Master Finance.

Adi Prnjavorac is 25 jaar en schrijft momenteel zijn scriptie binnen de Master Business Economics. Daarnaast volgt hij het schakeljaar Politicologie: Internationale Betrekkingen.

interview

Ondernemen volgens... Jop van Haaren

Jop van Haaren Ondernemer Joppies – Night & Daycare

TEKST Charissa Bosma

JOP VAN HAAREN IS DE OPRICHTER VAN JOPPIES, EEN NIEUW LUIERMERK. MET DEZE NIEUWE LUIER ZET JOP VAN HAAREN, ZELF VADER VAN TWEE JONGE DOCHTERS, EEN DUURZAME LUIER OP DE MARKT EN GAAT HIJ HIERMEE DE STRIJD AAN MET MARKTGIGANTEN. ROSTRA SPRAK MET HEM OVER ZIJN VISIE OP ONDERNEMEN EN DUURZAAMHEID.

Wat is uw definitie van ondernemen?

Uiteindelijk denk ik dat ondernemen iets is dat je tegenkomt en dat je het niet meer los laat. Je kunt niet stoppen voordat je doel bereikt is. Ondernemen is 'dom' doorgaan en drempels overwinnen zeg ik wel eens. En wat hierin voor mij persoonlijk heel belangrijk is, is optimisme. Als ze bij mij bijvoorbeeld mijn been eraf halen, zeg ik dat ik weer een schoen minder moet strikken of dat het een goede reden is om een auto met automaat te kopen. Ondernemen betekent positief denken en kansen zien. Als je ondernemer wilt zijn, of op een gegeven moment wordt, neem je wel risico's. Jij en je hele gezin lopen risico. Er wordt veel van jou en je omgeving gevraagd en daardoor is goede communicatie ook heel belangrijk.

Kunt u in het kort uitleggen wat Joppies is?

Joppies komt met een nieuwe generatie luiers. Er is nu één bedrijf die de hele markt, en dus ook de consument, dicteert. Ik kom vanuit het niets met een product dat eigenlijk in allerlei opzichten veel beter is. Hiermee neemt Joppies het op tegen grote bedrijven die veel geld te besteden hebben voor marketing. Op eigen kracht, met een goed product en veel motivatie kom je heel ver. Mensen houden er niet van om geduceerd te worden. Duurzame luiers zijn niet zo moeilijk te maken en voor de consumenten hoeft het allemaal niet zo duur te zijn. Wanneer je duurzame luiers wil gebruiken doe je vaak concessies tussen kwaliteit, gebruiksgemak of prijs. Bij Joppies hoeft dat helemaal niet. Joppies wordt nu gebruikt in kinderdagverblijven en ligt in de schappen van de Dekamarkt, maar zal binnenkort overal verkrijgbaar zijn.

Wat doet uw bedrijf aan duurzaamheid?

Voor de productie van de conventionele luier worden er drie tot vijf bomen gekapt per luierperiode van een kind. In onze luiers zitten geen houtbestanddelen, waardoor deze bomen kunnen blijven staan. Joppies wil zich inzetten voor de natuur, door juist die drie tot vijf bomen te planten. Joppies' luiers zorgen voor 30% minder afval in volume en hebben daarnaast nog eens 40% minder opslagruimte nodig. Dit levert een distributievoordeel op, wat ook weer een positieve invloed heeft op de CO2-reductie. Joppies' luiers zijn 100% te recyclen naar opnieuw te gebruiken grondstoffen. Bovendien zijn we nu bezig met een recycletraject voor de luiers, waarbij de luiers onder andere bij kinderdagverblijven worden gebracht en weer opgehaald. De recyclingfabriek zal op CO2-vrije en klimaat neutrale basis werken.

Welke tips heb je voor ons als studenten?

Voordat je begint moet je het hele plaatje voor ogen hebben. Je kunt niet groot genoeg denken. Ik heb vanaf dag één geacteerd en nagedacht alsof mijn bedrijf over de hele wereld zal bestaan. Vanaf het begin moet je professioneel werken en de fundering goed regelen, want de basis moet goed zijn. Op die basis bouw je de komende jaren door. Daarnaast moet je zorgen dat je altijd over je product praat. Ben niet bang dat iemand anders er met je idee vandoor gaat, want dan mis je heel veel kansen. De kans is heel klein dat iemand anders net zo'n grote motivatie en doorzettingsvermogen heeft om het product tot een succes te maken. Volg ook je gevoel. Als je het gevoel hebt dat iets niet klopt, moet je de rust erin gooien. Doe een dag of twee niets en het antwoord komt vanzelf. Door te overhaasten kun je verkeerde beslissingen nemen. Weet wat je sterke punten, maar veel belangrijker, wat je zwakke punten zijn. Ik denk ook dat je altijd moet handelen naar eer en geweten. Wees altijd open en eerlijk, dan krijg je hulp en sympathie. En daarmee kom je het verst.

Charissa Bosma is 20 jaar oud en zit nu in het derde jaar van de studie Bedrijfskunde. Naast studeren onderneemt ze in vennootschap Helstone&Bosma.

MS artikel De liberalisering van de ruimte

TEKST Tosh Koevoets

IN 1969 ZATEN MENSEN WERELDWIJD AAN DE BUIJ GEKLUISTERD OM DE MAANLANDING TE VOLGEN. RUIMTEREIZEN LEEK EEN KWESTIE VAN TIJD. RUIMTEVAART IS SINDSDIEN EEN STEEDS BELANGRIJKERE ROL GAAN SPELEN IN ONZE VERBEELDING, GETUIGE HET ENORME SCIENCE-FICTION GENRE. OVERHEIDSPROJECTEN HEBBEN SINDSDIEN ECHTER GEEN REVOLUTIONAIRE DOORBRAGEN MEER TEWEEG GEBRACHT. REDDING IS NABIJ: EEN NIEUWE COMMERCIELE RUIMTEVAARTINDUSTRIE IS IN DE MAAK. DEZE INDUSTRIE GAAT DE KOSTEN VAN RUIMTE REIZEN ENORM VERMINDEREN EN DE GEWONE MAN DE MOGELIJKHEID GEVEN OM NAAR DE RUIMTE TE REIZEN.

Verder dan de aarde

De leefbaarheid van de aarde staat onder druk door de enorme toename van de wereldbevolking. De verwachtingen zijn dat ten minste tot 2050 de wereldbevolking zal toenemen.¹ Dit probleem ligt aan de basis van vrijwel elke crisis in de wereld, denk aan de voedselcrisis, klimaatcrisis en conflicten om natuurlijke grondstoffen. Veelal doet men aan symptoombestrijding. Men probeert CO² op te vangen, bio-olie te produceren, blauwhelmen een bevolking te laten beschermen enzovoorts. Men gaat voorbij aan het feit dat er te veel mensen in de wereld zijn. Dat hoeft geen onoplosbaar probleem te zijn. Er ligt een continu uitdijend universum voor ons open om te exploiteren.²

Denker als Konstantine Tsiolkovsky, aardvader van de Russische rakettechnologie en Steven Hawking, professor natuurkunde aan Cambridge, moedigen de mensheid aan tot ruimtekolonisatie. Dit klinkt als toekomstmuziek maar

is realistisch en zinnig. Het koloniseren van de ruimte zal een uitlaatklep zijn voor de druk die we op de aarde zetten. Bovendien zijn er een aantal catastrofes denkbaar die de aarde onleefbaar zouden maken, zoals een meteorietinslag, het naderen van een zwart gat, een atoombomoorlog en dergelijke. Het overleven van de mensheid is op lange termijn afhankelijk van het koloniseren van de ruimte. NASA heeft hier al menig studie naar gedaan. Volgens hen is het mogelijk om op de maan en meteorieten zelfvoorzienende leefomgevingen te creëren. De vraag is wel of mensen hun leven willen doorbrengen op een meteoriet.³

De ruimtevaart biedt ons ook meer directere mogelijkheden: exploitatie van grondstoffen op meteorieten en de maan, zonne-energie, medische experimenten met gewichtloosheid, ruimtekolonisatie en de ruimtevaart kan een motor van innovatie zijn. Zo zit de maan zit vol met grondstoffen en verwacht NASA ijs te vinden op de maan. IJs kan worden omgezet in brandstof voor verdere reizen. Op het moment dat de maan eenmaal betaalbaar bereikbaar is, kan hier een tankstation worden geplaatst vanwaar lanceringen kunnen plaatsvinden. Vanwege het ontbreken van een atmosfeer kan er dan op een goedkope manier enorme snelheden bereikt worden.⁴

Sceptici trekken hun wenkbrauwen op bij deze beweringen. We zijn inmiddels al ruim vijftig jaar bezig met ruimtevaart waarom is dit niet eerder gebeurd? Is het technologisch wel haalbaar? Ruimtevaart was technologisch al haalbaar toen de Duitsers de V2 raketten ontwikkelden in de Tweede Wereldoorlog. Het grote probleem van ruimtevaart is echter de enorme energie die het kost om buiten de atmosfeer te komen en daarom zeer hoge kosten met zich meebrengt. Elke andere vorm van exploitatie van de ruimte heeft daarom

stijl gestaan. Dit gaat echter allemaal veranderen. Dit gaat echter helemaal veranderen. Een nieuwe commerciële ruimtevaartindustrie is zich aan het ontwikkelen die de kosten van de ruimtevaart enorm gaat terugdringen. Ruimtereizen staat minder ver weg dan we denken.

Commerciële ruimtevaart

De ruimte heeft iets betoverends maar ook iets beangstigend. Tot een paar jaar terug leek het voor particulieren niet mogelijk de atmosfeer te trotseren. In de twintigste eeuw werden alle ruimtevaartvluchten door overheden uitgevoerd, wat enorme kosten met zich meebracht. Momenteel kost het 5000 dollar om 440 gram (1 lbs) naar de ruimte te sturen. Dit was veertig jaar geleden net zo duur.⁵ De Apollo waarmee de Verenigde Staten in 1969 de eerste mensen op de maan zette is één van de goedkoopste en effectiefste ruimtetoestellen tot nu toe gemaakt.⁶ In feite heeft de rakettechnologie in veertig jaar tijd vrijwel niet geïnnoveerd.

In 1996 loofde Xprize, een stichting die met prijsvragen technologische innovatie probeert te stimuleren, 10 miljoen dollar uit voor het eerste particuliere team dat een succesvolle ruimtevlucht zou lanceren. Op 4 oktober 2004 wist ruimtevaartingenieur Burt Rutan met de lancering van SpaceshipOne het prijzengeld op te eisen.⁷ De afgelopen jaren heeft Rutan samengewerkt met Richard Branson, entrepreneur en oprichter van andere andere Virgin Records en Virgin Atlantic. Met zijn nieuwe bedrijf, genaamd Virgin Galactic, wil hij de ruimte veroveren. Eind 2009 verwachten ze de eerste commerciële ruimtevlucht te lanceren. De eerste honderd ruimtetoeristen hebben zich, voor de prijs van 200.000 per vlucht, al aangemeld bij Branson. Het streven van Branson is om in enkele jaren de prijs voor een ruimtevaartvlucht naar 20.000 dollar terug te brengen. Zijn uiteindelijke doel is om het voor iedereen betaalbaar te maken.⁸

De eerste particuliere vlucht in 2004 heeft niet alleen Branson geïnspireerd. Ook een aantal excentrieke miljardairs, zoals Jeff Bezos en John Carmack, zijn commerciële ruimtevaartbedrijven gestart. Zij zijn de pioniers van een nieuwe industrie: de commerciële ruimtevaart. Een industrie die zal beginnen met ruimtevluchten naar de rand van atmosfeer op 100 km hoogte. Latere vluchten zullen verder gaan, naar buiten de atmosfeer en naar de maan. Er liggen al ontwerpen klaar voor hotels op de maan en in de ruimte.⁹

NASA moedigt de commerciële ruimtevaart aan. Michael Griffin, de toenmalige NASA-topman, zei in 2008: "We're entering a renaissance period of space exploration. Like the renaissance, wealthy entrepreneurs will -in fact, must- take the lead in commercializing technology."¹⁰ In tegenstelling tot instituties zonder winstoogmerk, is het voor commerciële bedrijven een noodzaak om de kosten laag te houden. Bovendien is de stroom van overheidsgeld instabiel door de afhankelijkheid van veranderende politieke omstandigheden

en de publieke opinie. Nog belangrijker is dat de commerciële ruimtevaart zichzelf financieel in stand moet houden en nieuwe mogelijkheden zal zoeken om hun marge te vergroten. Door het marktprincipe komt er eindelijk een innovatiecyclus op gang.

Conclusie

We staan aan de vooravond van een revolutie in de ruimtevaartindustrie. Voor het eerst gaan commerciële bedrijven, in plaats van overheden, mensen naar de ruimte brengen. De belangrijkste verdienste van deze bedrijven zal kostenbesparende innovatie zijn. De commerciële bedrijven zullen ruimte-reizen betaalbaar maken voor meer mensen, misschien zelfs voor de westerse middenklasse. Dit zal nieuwe mogelijkheden en uitdagingen met zich meebrengen. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijke exploitatie van grondstoffen en zonne-energie, ruimtehôtels, medische experimenten met gewichtloosheid en zelfs ruimtekolonisatie. Er zijn talloze ontwikkelingen denkbaar, maar waar dit avontuur echt op uit gaat lopen weet niemand.

De generatie entrepreneurs die dit avontuur leidden werden als kind geïnspireerd door de beelden van Neil Armstrong die als eerste mens zijn voet op de maan zette. Deze entrepreneurs gaan op hun beurt de wereld veranderen, hun projecten gaan een nieuwe generatie inspireren. Onze kinderen zullen geïnspireerd worden door de vluchten die ze zelf gaan maken naar de ruimte. Ze zullen geprikkeld worden om nog verder te gaan, nieuwe werelden te ontdekken. Niet lang meer en de mensheid maakt niet alleen de aarde maar het gehele universum onveilig. ●

Tosh Koevoets is 20 jaar oud en derdejaars Geschiedenisstudent en eerstejaars Economie en Bedrijfskunde student.

Bronnen

- 1- UN, world population prospects, <http://esa.un.org/unpp/index.asp>, 20-10-2009.
- 2- Muller, R.A. (2008). *Physics for Future Presidents*, 210-219.
- 3- NASA, verschillende artikelen over de koloniën in ons zonnestelsel <http://www.hq.nasa.gov/office/hqlibrary/pathfinders/colony.htm>, 20-10-2009.
- 4- Maryniak, G.E., *Why the Moon?*, <http://www.googlelunarxprize.org/lunar/education/why-the-moon>, 20-10-2009.
- 5- Muller, R.A. (2008). *Physics for Future Presidents*, 219.
- 6- Rutan, B., *Burt Rutan sees the future of space*, www.ted.com, 13-10-2009.
- 7- www.xprize.com, 15-10-2009.
- 8- Branson, R., *Virgin Galactic*, www.virgingalactic.com, 20-10-2009.
- 9- Collins, P. & A. Autino, *What the growth of a space tourism could contribute to employment, economic growth, environmental protection, education, culture and world peace*, www.futurespace.com, 20-10-2009.
- 10- Thomas, C.B., *The Space Cowboys*, www.time.com, 20-10-2009.

interview FEB alumnus Hans Labohm

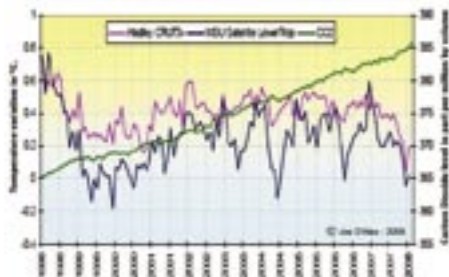
TEKST Suzanne Ruwaard

HET KLIMAAT, DAT LIJKT WEL DE NIEUWE TREND. ALLES DRAAIT OM HET KLIMAAT. JE ZIET HET IN DE METRO EN IN DE SUPERMARKT. SUPER DE BOER HEEFT NU ALS EERSTE EEN MILIEUVRIENDELIJKE "IK DRAAG BIJ"-TAS. ZELFS OP DE UVA ONTKOM JE ER NIET AAN, WANT JAWEL DE COMPUTERRUIMTES ZIJN SINDS KORT GELUKKIG HELEMAAL GROEN! ONLANGS IS ER ZELFS EEN APPARAATJE OP DE MARKT GEKOMEN DAT JE VERTELT HOEVEEL ENERGIE JE ELK MOMENT VAN DE DAG VERBRIJKT. JE ZOU NIET MEER NAAR BED GAAN ZONDER HET CIJFERTJE ZO LAAG MOGELIJK TE KRIJGEN...

AF EN TOE VRAAG IK ME AF WAAR DIT NAAR TOE GAAT, HET LIJKT STEEDS GEKKER TE WORDEN. TOCH ZIJN ER OOK MENSEN DIE BEWEREN DAT DE MENS GEEN INVLOED OP HET KLIMAAT UITOEFENT, WAARONDER KLIMAATSCPTICUS HANS LABOHM. ROSTRA SPRAK HEM IN ZIJN EIGEN WOONKAMER OVER HET KLIMAAT'PROBLEEM'.

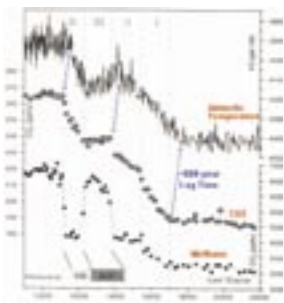
Waarom klopt de menselijke broeikas-hypothese niet?

De mens heeft geen substantiële invloed op het klimaat. Er zijn ontzettend veel aanwijzingen dat de menselijke broeikas-hypothese niet deugt. Je ziet namelijk dat de temperatuur zich nu heeft gestabiliseerd. De afgelopen 10 jaar is de gemiddelde temperatuur zelfs gaan afnemen. Tegelijkertijd is de CO₂-concentratie in de atmosfeer alleen maar toegenomen (zie grafiek 1).

grafiek 1 De wereldtemperatuur daalt terwijl de CO₂-concentratie stijgende is

Zoals je kan zien in grafiek 2 volgt CO₂ de temperatuur, niet andersom. Dat hebben ze geanalyseerd op de Zuidpool. Door middel van ijsboringen halen ze cilindres ijs uit de ijskap. Aan de hand daarvan kunnen ze de CO₂-concentratie en temperatuur vaststellen. Dit is voor de afgelopen 420.000 jaren gedaan. Toen bleek dus dat de CO₂-concentratie 800 jaar achterliep op de temperatuur. Met andere woorden: de causaliteit is net andersom. Dat behoort tot de best bewaarde geheimen van de klimaatalarmisten.

grafiek 2 De CO₂-concentratie loopt 800 jaar achter op de temperatuur

Je kunt dit vergelijken met een blikje bier uit de koelkast, dat je op de verwarming zet. Als je het vervolgens openmaakt, wat gebeurt er dan? Alles spuit eruit! Dat komt omdat er allemaal CO₂ in die bubbeltjes zit. Een warme vloeistof kan minder CO₂ bevatten dan een vloeistof met een lagere temperatuur. Stel dat het blikje de oceaan voorstelt. Zodra de oceaan opwarmt, om wat voor een reden dan ook, dan lost de CO₂ op uit het water en komt het in de atmosfeer.

Wat betreft de laatste honderd jaar is het inderdaad zo dat de concentratie van CO₂ in de atmosfeer toeneemt. Maar als je die stijging nauwkeuriger – jaar voor jaar – bekijkt, dan zie je dat de schommelingen in de stijging van de concentratie worden bepaald door de temperatuur. Op de lange termijn is er sprake van een lineaire trend, en geen exponentiële trend (iets wat vele klimatologen echter nog steeds beweren).

"Je hoort alleen maar over opwarming, opwarming, opwarming. Er is helemaal geen opwarming!", aldus Hans Labohm en hij gaat verder: "De laatste twee jaar hebben we bijvoorbeeld een dipje gehad in de ijsvorming op de Noordpool, dat werd aangehaald als een bewijs van de opwarming van de aarde. Nu blijkt dus dat het drijijs weer aangroeit, maar dat verzwijgt men liever. In 1922 is het zo 'warm' geweest dat grote delen van de Noordpool zelfs ijsvrij waren. Nog zoiets: in 1958 zijn er onderzeeërs geweest die boven water kwamen op de betrekkelijk ijsvrije Noordpool. Ijsberen, ik zou niet zeggen dat ze zich voortplanten als konijnen, maar het lijkt er wel een beetje op. De ijsberenpopulatie is de laatste decennia toegenomen met een factor 2 tot 5. Amersfoort aan zee? Flauwekul. De zeespiegel stijgt? Ja, met twintig centimeter per eeuw. De laatste drie jaar is de zeespiegel wereldwijd zelfs wat gedaald. Miljoenen diersoorten die uitsterven? Flauwekul. Alleen in de virtuele werkelijkheid van modellen. Dit wordt ook door veel biologen erkend. Het is één groot web van sprookjes.

"Je hoort alleen maar over opwarming, opwarming, opwarming. Er is helemaal geen opwarming!"

Waarom zouden ze deze informatie geheim houden?

"Het is een scholenstrijd. Ze hebben zich eenmaal vastgebeten in een hypothese en willen die niet meer loslaten. Er is ook een groep die het allemaal écht gelooft. Na 20 jaar indoctrinatie denken sommige mensen dat er iets verschrikkelijks aan de hand is. Dan krijg je de gekste dingen. Ik ben wetenschapper en ik kan doen en zeggen wat ik wil, maar voor mensen in de politiek geldt dat niet. Daar moet je je niet gaan profileren met standpunten die niet overeenkomen met wat de rest zegt. Het is een soort groene religie geworden. Vooral jonge wetenschappers durven niet uit de kast te komen, want dat kan negatieve effecten hebben voor hun carrière. Ze papegaaien elkaar maar wat na. Ik behoor niet tot de groep van wetenschappers die werkzaam is bij de 'officiële' wetenschappelijke instellingen, die zich bezighouden met milieu en klimaat. Ik heb geen collega in het kantoor ernaast die zegt: "nou Hans, wat je nou hebt gepubliceerd dan kan echt niet." Met dat soort problemen heb ik gelukkig niets te maken."

Hoe is het begonnen? Waar is de hypothese in eerste instantie op gebaseerd?

"Dat is de invloed van Margareth Thatcher geweest. Ze wilde zich graag als staatsvrouw profileren tussen al die grijze streepjespakken. Zij heeft destijds CO₂ en klimaat op de internationale agenda gezet. Dit lag haar goed aangezien ze een chemische achtergrond had. Ten tweede wilde ze graag iets doen om de onrendabele Britse koloniën te sluiten, en in plaats daarvan kernenergie te bevorderen. Het werd een enorme strijd tussen de mijnwerkers en de Britse regering. Er zijn destijds zelfs doden gevallen bij stakingen. Ze heeft wat wetenschappers meegekregen en vervolgens heeft ze de boodschap bij haar collega's in G8-verband weten te verkopen. Eind jaren tachtig werd het 'Intergovernmental Panel on Climate Change' (IPCC) opgericht om de stand van de klimaatwetenschap te inventariseren. In het begin deed dat panel dat op terughoudende wijze. Maar in de loop der jaren vond er meer manipulatie van teksten en data plaats, zodanig dat er op een gegeven moment een verschrikkelijke opwarmingscrisis uit al het onderzoek naar voren kwam."

Vindt er überhaupt klimaatverandering plaats? Zo ja, wat heeft er dan wel invloed op?

Klimaatverandering vindt altijd plaats. Klimaatverandering is de norm. De mens heeft geen of nauwelijks invloed op het klimaat, de oscillaties (periodiek herhaalde omkeringen van de bewegingsrichting) van de zon en oceaanstromingen wel. Binnen de kring van klimaatsceptici wordt vooral de zon als een belangrijke factor gezien. De zonne-activiteit vertoont oscillaties. Er zijn lange- en korte-termijn oscillaties. Soms versterken die elkaar, maar soms verzwakken ze elkaar. Astrofysici zijn van oordeel dat de zonne-activiteit onlangs haar hoogtepunt heeft bereikt. Volgens hen is de zonne-activiteit aan het afnemen en is dit het begin van een lange-termijn beweging die zich zal voortzetten tot het midden van de eeuw. Dan zullen we een dieptepunt bereiken en een echte koude periode tegemoet gaan; vergelijkbaar met wat er gebeurde tussen 1645 en 1715. Toen waren de Thames in Engeland en de kanalen in Nederland bevroren. Koudeperiodes zijn ongunstig voor de voedselproductie, want planten groeien dan minder snel. Koudeperiodes zijn

dus over het algemeen ongunstig voor de mensheid, terwijl warmteperiodes vaak met bloeitijden van de beschaving samenvallen. De schattingen lopen wel wat uiteen, maar het komt waarschijnlijk neer op een temperatuurdaling van 1 á 2 graden – althans volgens een aantal astrofysici en geologen. Daar zou over een paar jaar meer duidelijkheid over moeten komen. De zon vertoont weliswaar een regelmatig gedrag, maar je kunt er niet de klok op gelijk zetten. Elke zonnecyclus is weer net even anders. Afkoeling heeft invloed op de voedselproductie en dus op de economie. En die invloed is negatief. Wat dat betreft zou het niet zo best zijn als de astrofysici gelijk krijgen. Daarnaast is het voor ons klimaatsceptici niet zo mooi, aangezien we dan niet zoveel meer te doen hebben.

Alternatieve energie is geldverspilling?

Een aantal vormen van duurzame energie is inderdaad geldverspilling. Wat de meeste mensen niet beseffen is dat zonne-energie en windenergie niet erg betrouwbaar zijn. De zon schijnt alleen overdag, de wind kan van het ene op het andere moment gaan liggen. En dan hebben ze het over de mogelijk onbetrouwbare olie- en gasproducenten. Zonne- en windenergie zijn geheel onbetrouwbaar! Ze hebben altijd een 'back-up'-capaciteit nodig. En daarvoor heb je weer fossiele energie nodig, in het bijzonder gas, omdat deze brandstof het snel opschakelen van elektriciteitscentrales mogelijk maakt. Bij de goedkopere kolen gaat dat niet zo gemakkelijk. Het is ook niet zo dat je met een eenmalige investering klaar bent. Na 10 jaar moeten de windmolens vervangen worden. Daarnaast zijn wind- en zonne-energie alleen voor elektriciteitsopwekking geschikt. Wegens technische beperkingen kan je niet meer dan 20% hieruit laten komen, anders krijg je instabiliteit van het net met gevaar voor 'black-outs'. Dat wil je niet hebben. Als er iemand op de operatietafel ligt dan mag de elektriciteit niet uitvallen. De elektriciteitsproductie is ongeveer 10% van ons totale energieverbruik. Dit betekent dat wind- en zonne-energie in totaal voor maximaal 2% van de totale energie kan zorgen. Laat ik niet kinderachtig doen, laten we er 3% van maken. Dat staat ongeveer gelijk aan de jaarlijkse groei van het energieverbruik (in niet-crisisjaren). Dus het is heel, héél weinig. Bespaart het CO₂? Bespaart het fossiele brandstoffen? Niet of nauwelijks. En de kosten van al dat moois zijn aanzienlijk. En wie gaat dit allemaal betalen? Dat zijn natuurlijk de consumenten en de belastingbetalers. Maar die hebben in de huidige economische crisis nu even iets anders aan hun hoofd.

Hoe regaeert de rest van de wereld op deze boodschap? Is het makkelijk iets te publiceren in de krant bijvoorbeeld?

Het is bijna onmogelijk. Dat wordt allemaal geblokkeerd. Vooral bij NRC HB en de Volkskrant is het onmogelijk. Af en toe slipt er nog wel eens iets door tussen de mazen van het censuurnet. Trouw heeft in 2004 wel een artikel van mij gepubliceerd: "Litanie van milieuvangsten". Onlangs, vijf jaar later, heeft Elma Drayer in Trouw weer in dezelfde geest geschreven. Dat was heel moedig van haar, want ik weet inmiddels uit ervaring dat je dan een hele meute broeikasgelovigen over je heen krijgt. Sommigen zijn keurig maar anderen zijn heel onprofessioneel. De ontkenning van het bestaan van een klimaatcrisis werkt bij sommige mensen als een rode lap op een stier. Je zou bij wijze van spreken op het Binnenhof kunnen gaan schreeuwen: God is dood! God is dood! God is dood! Ik denk dat er dan niets gebeurt. Maar als je daar met een bord gaat staan met daarop de tekst: 'De menselijke

broeikashypothese deugt niet', dan vermoed ik dat je veel vijandige reacties krijgt. Vele mensen geloven in een klimaatcrisis op korte termijn als gevolg van menselijk handelen. Dat is het resultaat van twintig jaar propaganda en de verstrekking van eenzijdige informatie.

Na 20 jaar indoctrinatie denken sommige mensen dat er iets verschrikkelijks aan de hand is.

Het is altijd goed om discussie te hebben, ook al ben je 100 procent zeker van je zaak. Blijf altijd op zoek naar dissidenten. Al is het alleen maar om je eigen opvattingen aan te scherpen. Dissidenten zijn het leukste wat er is voor de wetenschapper. Er zal waarschijnlijk veel zijn wat niet klopt, maar er kan altijd ergens een goudklompje tussen zitten. Een echte wetenschapper staat altijd open voor alternatieve hypothesen.

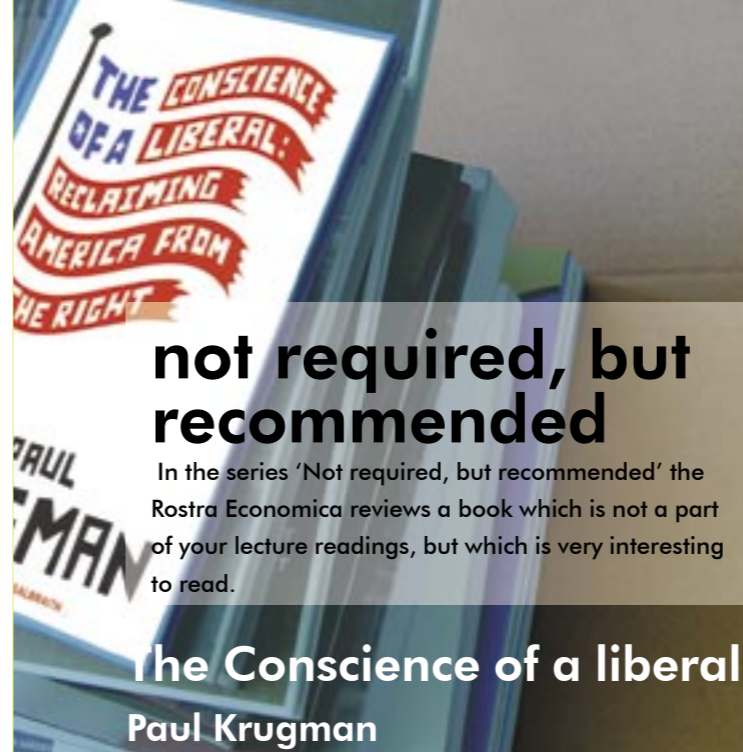
Staat u zelf ook open voor alternatieve hypothesen?

Wij hebben geen alternatieve hypothese, behalve dan dat de zon waarschijnlijk de grootste invloed heeft. Naar mijn mening biedt de zonnepantheorie een betere verklaring voor wat er met het klimaat gebeurt. Daarnaast verdienen de oscillaties in de zeestromingen m.i. meer aandacht.

Los van of het wel of niet klopt, bent u iemand die de tv echt uitzet en de oplader uit het stopcontact haalt?

Ik ga wel zuinig om met energie. Ik zet bijvoorbeeld 's nachts de verwarming op nul. De verwarming vreet namelijk ontzettend veel energie. Spaarlampjes heb ik ook wel. Ook ben ik geen voorstander van SUV's en dat soort dingen. Ik houd mijn energieverbruik wel goed in de gaten. We moeten bovendien zuinig omgaan met de natuur. Ik houd van de natuur, kijk maar naar mijn tuin! ●

Suzanne Ruwaard is 21 jaar oud en is bachelorstudente Industrial Organization.

not required, but recommended

In the series 'Not required, but recommended' the Rostra Economica reviews a book which is not a part of your lecture readings, but which is very interesting to read.

The Conscience of a liberal Paul Krugman

TEXT Henry Oen

FOR HIS ANALYSIS OF TRADE PATTERNS PAUL KRUGMAN WAS AWARDED THE 2008 NOBEL MEMORIAL PRIZE. BUT KRUGMAN HAS POLITICAL IDEAS AS WELL, AND HE IS KNOWN TO BE AN OUTSPOKEN LIBERAL. THUS NOW HIS BOOK 'THE CONSCIENCE OF A LIBERAL', WHICH IS ABOUT THE LIBERAL WAY AMERICA SHOULD BE GOVERNED, WILL BE REVIEWED.

In this book Krugman describes the history of economic equality among U.S. citizens during the 20th century. Krugman distinguishes three periods within this time period as far as economic equality is concerned. First, there is a period of persistent economic inequality that ends in the 1930s. The New Deal and special policies during World War II opened the second period, a period that consisted of relative economic equality. However, in the 1980s the trend reversed and inequality has now returned, marking the third period. After some 200 pages of this little history, Krugman announces that there is an opportunity for liberals to bring back the economic equality to the level of the America he grew up in. He notices that the support for conservatism is now decreasing. Income taxes should be raised, a tax for the extremely wealthy must be reinstated and health insurance should be guaranteed to every American. So this book actually has two topics: a historical explanation of why there is economic inequality, and the policies that should be instituted to reduce this inequality.

Unfortunately, neither part is worth reading. The history part has some interesting facts, but one could get bored of them easily. Krugman is merely stating the obvious: the Bush tax cuts are bad for income equality, more power to unions is good for income equality, higher minimum wages are good for income equality, etc. The portion of non-obvious facts is miniscule. This is even worse in the second part of the book. It's like Krugman knows we fell asleep while reading the first part of his book and skipped to the second part, where he is just repeating himself: in part I he writes that taxes are a good way to distribute income, and then in part II he writes that taxes should be higher; in part I he writes that minimum

wages adjusted for inflation are lower now than they were in the seventies, in part II he writes that minimum wages should be raised.

Nonetheless, Krugman is still an admirable economist. It is too bad we don't see much of his competencies in this book – except for one chapter, called 'the health care imperative'. In this chapter Krugman gives an excellent analysis of health care in the U.S. Of course, this subject has recently been thoroughly dealt with by the newspapers because of the health care plans of president Obama. But still this chapter is very interesting to read.

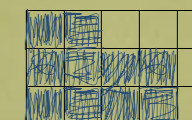
It is unclear for which audience Krugman wrote this book. You may think that it is written to persuade conservatives and doubting voters to go liberal. However, this can't be his goal when he wrote in his last chapter:

'And those who call themselves conservative are [...] with a political strategy that rests at its core, on exploiting the unwillingness of some Americans to grant equal rights to their fellow citizens – to those who don't share their skin color, don't share their faith, don't share their sexual preferences. [...] movement conservatism has been antidemocratic, with an attraction to authoritarianism, from the beginning, when the National Review praised Francisco Franco and defended the right of white Southerners to disenfranchise blacks. That antidemocratic, authoritarian attitude has never gone away.' This won't persuade any conservative to become a liberal. In fact, this polemic will only intensify the partisanship Krugman seeks to diminish. After the above quote it may come to you as a surprise, but Krugman praises bipartisanship and pragmatism. In an earlier chapter he even praises Nixon for being 'a pragmatist rather than an ideologue'. According to Krugman the Republican Party has become a radical right-wing party in the last thirty years, but the Democratic Party has always been the best party with good solutions to every problem. When people vote Democrat, it is because they see the truth. But when they vote Republican, it is because they are misled by the movement conservatives and because they watched too many Rambo films. So much for the highly praised economist... ●

Henry Oen is 22 years old and studies Business Economics and Philosophy.

Title **The Conscience of a liberal**
Author **Paul Krugman**
Number of pages **296**
First published **2007**
ISBN **9781846141072**

Kwaliteit
Leesbaarheid
Actualiteit

Wat als ze geen vertrouwen hebben in de economie?

Wie weet wat de toekomst brengt. En geld kun je maar één keer uitgeven. Dus als mensen wat minder vertrouwen in de economie hebben, zullen ze eerder gaan sparen dan besteden. Handhaving van het vertrouwen is dan essentieel.

Daarom houdt de Nederlandsche Bank (DNB) toezicht op de soliditeit van financiële instellingen. We stellen eisen aan banken, verzekeraars en pensioenfondsen en houden de vinger aan de pols. Verder dragen we – als onderdeel van het Europese Stelsel van Centrale Banken – bij aan een solide monetair beleid en een zo soepel en veilig mogelijk betalingsverkeer. Zo maken we ons sterk voor de financiële stabiliteit van Nederland. Want vertrouwen in ons financiële stelsel is de voorwaarde voor welvaart en een gezonde economie. Wil jij daaraan meewerken? Kijk dan op www.werkenbijdnb.nl.

Juristen	Economen
Accountants	EDP-auditors
Actuarissen	

artikel MADE IN: the neighborhood

Backshoring: de nieuwe trend of een conjunctuursymptoompje?

REVERSE OFFSHORING (OFTEWEL BACKSHORING), HET TERUGHALEN VAN UITBESTEDE BEDRIJFSPROCESSEN NAAR HET THUISLAND, IS EEN OPKOMENDE MANAGEMENTTERM. UITBESTEDING VAN VOORNAMELIJK ARBEIDSINTENSIEVE, MAAR STEEDS VAKER OOK KENNISINTENSIEVE PROCESSEN NAAR LAGELONENLANDEN ZAL BLIJVEN PLAATSVINDEN. MAAR NA DE ENORME EXPLOSIE VAN UITBESTEDINGSACTIVITEITEN IN AFGELOPEN 2 DECENNIA, ZIJN ER OOK TEGENGESTELDE ONTWIKKELINGEN TE BESPEUREN.

Hoewel harde cijfers over backshoring naar Nederland ontbreken, is er wel een Duits onderzoek waar vrij veel informatie uit te halen valt over een enigszins vergelijkbare markt. Het onderzoek naar Duitse backshoringsactiviteiten tracht namelijk op wetenschappelijke wijze de logica achter backshoring te verklaren. De belangrijkste factoren die voorheen juist een aanzwengende werking hadden op offshore outsourcing lijken zich nu in tegengestelde richting te ontwikkelen. Lage lonen zijn bijvoorbeeld vooral te vinden in landen waar het personeel over het algemeen ook laaggekwalificeerd is. Met een mismatch tussen vereiste en geleverde vaardigheden tot gevolg. Waar het kostenaspect nagenoeg altijd als hoofdreden werd en wordt genoemd voor uitbesteding, lijkt goedkoop in sommige gevallen duurkoop om maar even een cliché te gebruiken. De kwaliteitsnormen liggen lager, van goede productiecontroles is geen sprake, cultuurverschillen spelen een rol, maar ook oplopende transportkosten veranderen het kostenplaatje aanzienlijk. Risico's van systematische onderprestatie, het (via steekpenningen) lekken van concurrentiegevoelige informatie, of zelfs het oplopen van de prijzen door een te afhankelijk geworden positie spelen hierbij een rol. Ook door de opkomst van maatschappelijk verantwoord ondernemen (minder transport is immers goed voor het milieu) staan de besturen vaker onder druk om beleid op dat gebied aan te passen.

Als je puur naar de lage lonen kijkt, behouden landen als India (met name IT) en China (groot in bijna alles, maar met name het voldoen van de rekening in dollars) voorlopig nog wel even hun positie. Chindia, zoals het gebied ook wel wordt genoemd, blijft hot. Maar, als je als bedrijf iets verder kijkt dan alleen puur inkoopkosten van arbeid en grondstoffen dan kan het rekensommetje er wel eens anders uitzien.

Productcycli worden korter, bedrijfs- en productieprocessen ingewikkelder. Vraagmanagement, met name vraagvoorspelling, speelt een steeds grotere rol in het afstemmen van productiecapaciteiten. De trendgevoelige consument vindt een product, noem felgele schoenen, alweer "zo 2008" op het moment dat de boot met bijvoorbeeld 2 miljoen paar schoenen uit China in de haven arriveert. Je hebt dan als bedrijf wel een goedkoop geproduceerde voorraad, alleen je blijft ermee zitten. Dat kost ook geld.

Backshoring kan ook verschijnen in de vorm van nearshoring, offshoring maar dan in naar een land "dichterbij". Dat fysieke "dichterbij" is vaak vooral ook een "mentaal" dichterbij. Cultuurverschillen zijn minder, in ieder geval, zo voelt dat dan. Landen die profiteren van de schijnbare trend naar backshoring liggen dan ook dichterbij huis. Oost-Europa is in opkomst. Landen als Polen, Hongarije, Tsjechië en Roemenië, maar (voor het geografische gemak) ook Turkije, zijn hier voorbeelden van. Het kan zo bijvoorbeeld gebeuren dat die felbegeerde felgele schoenen wel in China worden gefabriceerd maar pas in Turkije felgroen worden geleverd. Tenminste als felgroen op dat moment "zo 2009" is. Er kan via die deelluitbesteding veel sneller worden ingespeeld op de trendgevoelige vraag.

De vraag is dan ook of backshoring een resultante is van slecht uitgepakte offshore en voortaan de trend zal zetten, of dat backshoring puur een symptoom is van een neergaande conjunctuur. En dus een logische correctie op een tijdelijk terugvallende vraag. Die terugvallende vraag wordt dan opgelost door delen van de overzeese capaciteit dichterbij of zelfs in het thuisland terug te brengen. De nieuwe lijn die dan wordt ingezet is gebaseerd op de het toegeven aan mislukte offshore-activiteiten die vanaf dan als sunk costs worden beschouwd. De vraag blijft dan natuurlijk weer of het uiteindelijk toch niet weer in Azië belandt, zij het met enige contractuele aanpassingen.

Andere interessante ontwikkelingen, die eigenlijk buiten het doel van dit, artikel vallen wil ik toch even noemen. Het is tegenwoordig zelfs ook zo dat grote spelers in insourcing (de bedrijven waar westerse ondernemingen dus aan outsourcen), vestigingen gaan openen in de thuismarkt van de opdrachtgevers. Iets dat ook tot interessante ontwikkelingen kan leiden. Een andere trend is het person-2-person offshoring, waarbij internetmarktplaatsen, zzp'ers en opdrachtgevers uit totaal verschillende landen bij elkaar brengen.

Dat de wereld plat wordt geacht heeft tot gevolg dat er steeds meer verschuivingen gaan plaatsvinden, maar ook verschuivingen naar "hoe het vroeger was". Uiteindelijk zal iedereen die betrokken is in het economisch proces volgens Keynes in ieder geval gaan doen waar 'ie het best in is. Dat is economisch evenwicht. Voorlopig moeten we dus nog maar even de, felgroene in China geproduceerde en in Turkije geleverde, stoute schoenen aantrekken en proberen iets van de kennis-economie te maken. Daar zijn we toch goed in? ●

Imad Qutob (made in Jordan) is 26 jaar en student Business Studies.

Beste Henry,

Laat ik voorop stellen dat ik geen pessimist ben. Ik ben een realist en ik ben bang dat we de verkeerde kant op gaan met de wereld. We missen leiderschap in de hoogste organisatie van de vele samenlevingen in de wereld. De nationale leiders denken alleen aan hun eigen land of aan hun eigen portemonnee. De financiële wereld heeft in een groots drama ieders vertrouwen verspeeld. De olie raakt op en de overstap naar andere energievormen gaat verre van soepel. Klimaatverandering heeft grote gevolgen, zoals aantasting van ecosysteem en droogte. De wereldarmoede is toegenomen tot een onacceptabel niveau. Henry, is er nog licht aan het eind van de tunnel?

Grondstoffen: op = op

Vandaag de dag draait alles om olie. Grote staten (China, VS en Rusland) proberen door deals met ontwikkelings- en olielanden hun nationale situatie veilig te stellen. Internationale organen zoals de VN staan machteloos. De volgende gebieden waar gevechten om grondstoffen zullen plaatsvinden zijn de Noord- en Zuidpool. Niemand zal de grote wereldmachten een strobreed in de weg leggen bij het plunderen van deze reserves. Deze oliereserves zullen steeds schaarser worden. Instituten als Internationaal Energie Agentschap (IEA) voorspellen een peak oil datum rond 2030. Andere instituten zijn nog somberder over de verwachte peak oil datum, terwijl de vraag naar fossiele brandstoffen alleen maar zal toenemen. Alternatieve energiebronnen zijn er in mindere mate en zullen niet aan de immense vraag kunnen voldoen. Zeker wanneer de investeringen uitblijven.

Klimaatverandering: gas maakt meer kapot dan je lief is

De wetenschap windt er geen doekjes om: we moeten binnen tien jaar onze uitstoot van broeikasgassen in de hele wereld naar beneden krijgen, anders zullen er onomkeerbare klimaatveranderingen optreden. Henry, je mag drie keer raden waar men de grootste problemen ziet ontstaan. Inderdaad, de gebieden waar de economische en voedselcrisis ook al zo gevoeld worden. Daarnaast heb ik stiekem het gevoel dat jij Al Gore, die zich voornamelijk met de strijd tegen de klimaatverandering bezig houdt, gaat afkraken. Het Nobelprijsc comité is het hier blijkbaar niet met je eens. Zij vinden de inspanningen van Al Gore, om kennis op te bouwen en te verspreiden over de door de mens gecreëerde klimaatverandering, wel degelijk relevant.

Economie: recessie en crisis

De wereld zit ook in een financiële en economische crisis die zijn weerga niet kent. Maatregelen vinden hooguit op nationaal niveau plaats. En of deze maatregelen ons kunnen redden is nog steeds maar de vraag. Het lijkt er veel op dat de huidige recessie geen eenmalige gebeurtenis is, die eens in de ca. 100 jaar voorkomt, maar de eerste van een reeks "ongelukken" waar de wereld de komende jaren mee geconfronteerd zal worden. Op dit moment zouden we moeten investeren in onderwijs. Dit kan onze toekomst enigszins wat kleur geven, maar zelfs deze kans laten we liggen.

Armoede: hebzucht is de wortel van al het kwaad

Volgens de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) van de Verenigde Naties lijden er jaarlijks in de wereld 850 miljoen mensen honger. Per dag sterven er 18.000 kinderen door honger. Terwijl ik aan de derde zin van mijn alinea begin, zijn er al twee mensen door honger gestorven. Hulp van de westerse wereld leidt niet tot het gewenste resultaat. In nog minder fortuinlijke Afrikaanse landen, waar de bovenlaag zich uiteraard ook verrijkt, proberen miljoenen armen met bootjes naar Europa te vluchten, waar hen een bestaan wacht binnen de illegale sector. Wat in het begin een droom lijkt, eindigt vaak in een nachtmerrie. Zolang de westerlingen hun hebzuchtige mentaliteit niet los laten, zal de armoede in de wereld blijven toenemen.

Conclusie

'Henry, ik wou dat ik jou was. Gewoon een dag niet mezelf was. Dat ik alles was wat jij was en jij was dan wie ik was.' Dit nummer moet je bekend in de oren klinken en de waarheid gebiedt te zeggen dat ik er volledig achter sta. Op dit moment ben ik bang dat de wereld in gevecht is met zichzelf. Jij ziet nog mogelijkheden, die ik zelfs door mijn mooiste zonnebril niet kan waarnemen. Ik hoop dat jij uiteindelijk gelijk krijgt en dat wij samen dat lichtpuntje ergens aan het eind van de donkere tunnel kunnen vinden.

Met realistische groet, Adi ●

Bronnen zijn op aanvraag bij de auteur verkrijgbaar.

Beste Adi,

In jouw betoog ben je erg negatief over de toekomst van de wereld. Ik begrijp de zorgen die je uit, want dat we voor een aantal uitdagingen staan is duidelijk. Volgens mij heeft de huidige recessie echter te veel invloed op je, waardoor je (ook op de lange termijn) erg zwartgallig bent gaan denken. Als je echter de waan van de dag achter je laat, zul je zien dat het niet zo slecht gaat met de wereld als jij denkt.

Grondstoffen: alternatieven in overvloed

De economie draait op olie, en over enkele jaren zal peak oil bereikt zijn. Is dat een probleem? Nee, natuurlijk niet. Als ik naar de Albert Heijn ga en er zijn geen groene appels meer, dan koop ik gewoon de rode. Als ik geen benzine meer kan tanken, dan ga ik elektrisch rijden. Er valt energie te halen uit zonlicht, uit wind, uit water, uit de warmte van de aarde, uit atoomkernen en uit nog veel meer. Al die mogelijkheden kunnen meer energie opleveren dan we nodig hebben. En passant wordt de uitstoot van CO2 gereduceerd, ook al is de noodzaak daarvan niet evident (zie onder).

Toegegeven, er moeten eerst behoorlijk wat investeringen gedaan worden, eer we volop van alternatieve energiebronnen gebruik kunnen maken. Daarvoor moeten we eerst geld uitgeven, maar op lange termijn levert dit juist veel op. Zonlicht en wind zijn immers gratis.

Klimaatverandering: 0,6 graden

De problemen die de verandering van het klimaat zou opleveren worden over het algemeen schromelijk overdreven. Een Amerikaanse presidentskandidaat, waar zelfs zijn eigen thuisstaat niet op wilde stemmen, verliet de politiek om het redelijke debat op basis van argumenten te verlaten. En in plaats daarvan de boodschap te verspreiden dat klimaatverandering het grootste

probleem is dat de mens ooit gekend heeft. Door te stellen dat klimaatverandering 'not a political issue, but a moral one' is, hoeft Al Gore geen debatregels te volgen, maar enkel op emoties en gevoelens van mensen in te spelen. Dat is dan ook precies wat hij doet en daarmee krijgt hij de massa wél achter zich, in tegenstelling tot tien jaar geleden, toen hij president wilde worden. De feiten zijn echter als volgt: in de twintigste eeuw is het klimaat slechts 0,6 graden warmer geworden en sinds 1998 is de gemiddelde temperatuur alleen maar gedaald. Een kleine fluctuatie en iedereen wordt gek...

Economie: recessie, geen crisis

Adi, we zitten in een flinke economische recessie. We moeten echter wel het hoofd koel houden en ons niet te veel laten meeslepen door het sentiment. Op de aandelenbeurzen gebeurde dat wel en zakte de AEX tot onder de 200 punten, maar beleggers kregen spijt en nu staat de index zo'n 50% hoger. Op de obligatiemarkten is een mooie stijgende yieldcurve zichtbaar. Het is namelijk mogelijk om ook weer uit een recessie te raken, zoals dat altijd gebeurd is. De overheid heeft hierbij een belangrijke taak. Uiteraard moet er iets veranderd worden bij de banken. De politiek heeft er duidelijk geen enkele moeite mee om hier de regelgeving en het toezicht te veranderen. Er vindt internationaal veel overleg plaats tussen regeringen. Ook centrale banken werken gezamenlijk aan oplossingen. De overheid kan geld in de economie pompen om ons uit de recessie te halen. Ik zie hier een prachtkans: waarom zouden we niet investeren in duurzame energie, waarmee drie vliegen in een klap geslagen kunnen worden? Einde recessie, einde afhankelijkheid van olie en einde van broeikasgassen!

Armoede

Voor de allerarmste landen van de wereld lijkt er weinig hoop op verbetering van de situatie. Ik ben het echter niet met je eens dat de natuurlijke hebzucht, die de mens eigen is, de oorzaak is van wereldarmoede. Het westen is rijk geworden door de rest van de wereld uit te buiten. Die periode is nu gelukkig voorbij. Welvaarts-groei kan bereikt worden zonder uitbuiting. Dat kan in het westen, maar dat kan ook in de derde wereld. Al enige decennia is er sprake van de emerging markets in Zuid-Amerika en Azië. Deze landen maken in hoog tempo economische groei door. Dat betekent niet dat armoede morgen de wereld uitgeholpen is. Het betekent ook niet dat er niemand meer door honger zal sterven. Het beeld voor de lange termijn is echter wel gunstig.

Conclusie

Adi, je zegt een realist te zijn, maar om een realist te zijn moet je wel de feiten kennen. Mijn woorden zullen een leidraad zijn voor een beter inzicht in de stand van zaken: dat de economie weer zal groeien als voorheen en dat ook de armere werelddelen hiervan zullen meeprofiteren, dat klimaatverandering geen significant probleem is en dat er meer energiebronnen zijn dan olie en gas.

Tot je dienst,
Henry. ●

Bronnen zijn op aanvraag bij de auteur verkrijgbaar.

From the boardroom

THE SEFA BOARD HAS HAD A FANTASTIC START OF THE NEW ACADEMIC YEAR. THE EXAMS ARE PAST US AND HOPEFULLY EVERYONE HAD A SUCCESSFUL PERIOD. WE ALREADY HAD SOME GREAT ACTIVITIES, LIKE THE KICK-OFF EVENT, THE CONSULTANCY EVENT 2009 AND THE AMSTERDAM MARKETING CHALLENGE 2009.

The first member's meeting in October was a great success. We are now working hard to realize the plans we have made for the upcoming year, like internationalizing our association. Upcoming period we have a lot of interesting activities: the Public Sector Days, Room for Discussion, the Sefa Grand Ball and the annual Sefa Conference.

New committees will commence too, such as the Amsterdamse Carrière Dagen 2011 and the Consultancy Event 2010. Do you want to organize these events? Send an email to internalaffairs@sefa.nl, or visit us in Room E0.02.

We are looking forward to the rest of the year!

Kind regards,

Tom Nota
President
Sefa board 2009-2010

In the spotlights:

Consultancy Event 2009

Having been started in April, five students of Sefa and the NSA went off to organize the Consultancy Event 2009. After a busy period of acquiring strategy consultants, two companies were set to participate on September 30th. Both The Boston Consulting Group and Bain & Company were anxious to provide ambitious students a better idea of what strategic consultancy is all about. Since the committee was still charmed by last year's location, the location was an easy pick. The classic Geelvinck-Hinlopen Huis would provide the Consultancy Event 2009 with a fitting atmosphere. Then there was the question of how to get from the faculty of Economics and Business to the Geelvinck-Hinlopen Huis. The committee decided that a canal tour would be the appropriate way to reach the destination.

As September 30th came closer, promotion of the event became more significant. The committee aimed to reach the most ambitious students within Economics and Business and Physics with flyers, posters, information events and speeches. As the applications came in, the organization focused on detail management regarding the event. After finalizing the plan of action, the organization was ready to welcome the 30 students and the two companies participating that day. The Consultancy Event 2009 turned out to be a great success due to a great organization, challenging cases and ambitious students. We are already looking forward to next year's edition! Robin Visser, Coördinator

Wednesday 30th of September was about one thing: Strategy Consultancy. It was the ideal possibility for us as students to get to know two of the largest strategy consultants. After a canal tour we arrived at the amazing Geelvinck Hinlopen Huis, a classic canal side house. Here we were split in two different groups. With my group we spent the morning at Bain & Company. After the lunch we met the Boston Consulting Group. Their case was about the financial crisis and it was very intriguing. Both cases gave a good view on the work of a strategy consultant. The Consultancy Event was a very successful day and has contributed a lot to my future career prospects!

Koon-Sang Tsang, Participant

Room for Discussion

The first block is now past us and a lot of interesting guests have visited our Room for Discussion this period. On "Prinsjesdag" a team of UvA economists gave their opinion on their Speech from the Throne. We also welcomed two CEO's. On the 9th of September van Lanschot CEO Floris Deckers discussed about banking in the financial crisis. On the 7th of October Akzo Nobel CEO Hans Wijers visited the Room for Discussion. The last week of this period a very successful session took place, in which we discussed the downfall of the DSB Bank.

Upcoming Block we will receive a lot of interesting guests again. On November 3th the authors of "Bankroet" will visit the Room for Discussion. Two weeks later, the Minister of Finance Wouter Bos will be present. Be sure and stay informed: check www.roomfordiscussion.nl for an accurate up-to-date program!

Mathematics tutors

A lot of students have trouble with Mathematics. After the huge amount of applications for additional Mathematics lessons last year, Sefa provides extra classes in Mathematics 1 and Mathematics H. Since passing Mathematics is mandatory to complete your year, a lot of students see the need of extra classes. These extra classes started in the second period and take place in small groups (12 students), so there is many time for personal coaching. In the third period there will be extra classes as well. Are you interested? Check www.sefa.nl/bijles or email to internalaffairs@sefa.nl

Active Members Weekend

The first Active Members Weekend of 2009-2010 took off on Friday afternoon 9 October. A group of 45 active members went to Overasselt, a small place near Nijmegen. The weekend started swinging: with a Karaoke set everyone was lured into singing some songs. The next day a search was organized through Nijmegen. Small groups of students went through the city doing different games, like trading an egg for more valuable items. The weekend finished in Café van Buuren. The weekend was a great success!

Upcoming

Grand Ball

Every year Sefa organizes a Grand Ball. Sefa Committee Members and Tempo Doeloe alumni are invited to come to the ball with their partners. At December 11th we welcome you in your smartest outfit. The location will be announced later on. In the early evening there will be a splendid dinner for our guests. At the moment the committee is very busy making sure we have a great location, delicious food and good music.

Sefa Congres

At December 3rd the annual Sefa Congres will take place. This year's location is one of the largest conference centers of the Netherlands: The Beurs van Berlage. There we will spend a full day discussing about sustainability: Solution or Illusion. Speakers as Robbert Dijkgraaf (President KNAW), Peter de Wit (President Shell Netherlands) and Henk Keilman (Investor in sustainability) will give their opinion on sustainability and it's impact on today's society. Also you will meet several companies like ING, Schiphol Group and the Ministry of Finance in interesting case studies.

For more information, go to www.sefacongres.nl

Calendar

3 december	Sefa Congres
7-10 december	Public Sector Days
11 december	Grand Ball
16 december	Application deadline ACD 2011 Committee
17 december	Drinks

Eigenwijs of Wereldwijs?

PGGM is een van de grootste en meest vooruitstrevende bedrijven in de financiële dienstverlening. We voeren voor pensioenfondsen in de sector zorg en welzijn de pensioenvoorziening uit voor meer dan twee miljoen mensen. Wereldwijd beleggen we voor onze klanten meer dan 80 miljard euro. We lopen voorop op alle fronten en werken met de modernste middelen. Als financiële dienstverlener zijn we een organisatie van formaat, maar ook als werkgever. Binnen PGGM werken 1000 medewerkers, in functies op het gebied van pensioen, verzekeringen, beleggingen, marketing, ICT en ondersteunende diensten.

PGGM biedt jou uitdagend en verantwoordelijk werk op het snijvlak van zakelijk en maatschappelijk belang. Je toekomstige collega's zijn gewend aan flexibele werktijden en parttime werken. Met hen geniet je de voordelen van het PGGM-pakket van hoogwaardige primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder uitstekende pensioen- en spaarvoorzieningen. Aan (extra) opleidingsmogelijkheden en traineeships geeft PGGM alle aandacht. Zo kom je in de gelegenheid om je talenten verder ontwikkelen. Meer weten over onze zinvolle missie? Kijk op www.pggm.nl/werkenbij, en je voelt vast en zeker het begin van een goed gesprek.

artikel Hoezo ethische vorming starters en studenten onder de maat!?

TEKST Lisa van Blokland

GENERATIE Y, GEBOREN IN DE PERIODE 1980 TOT HALVERWEGE 1990, MAAKT NU HAAR INTREDE OP DE ARBEIDSMARKT¹. UIT ONDERZOEK VAN ACCOUNTANTSKANTOOR KPMG BLIJKT DAT ÉÉN OP DE DRIE NEDERLANDSE BEDRIJVEN VINDT DAT DE ETHISCHE VORMING VAN STARTERS EN STUDENTEN TEKORT SCHIET². VOLGENS DE ONDERVRAAGDEN HEBBEN DE 'BESTUURDERS VAN MORGEN' TE WEINIG OOG VOOR NORMEN EN WAARDEN EN ZIJN ZE ALLEEN GEÏNTERESSEERD IN INKOMEN, STATUS EN EEN FLITSSENDE CARRIÈRE.

In dit onderzoek blijkt dat 172 ondernemingen met meer dan 250 werknemers (grote bedrijven) de HR-managers en loopbaanbegeleiders gevraagd wat zij vinden van de morele en ethische vorming van het net afgestudeerde personeel dat zij aannemen. Zeventig procent van de ondervraagden was wel tevreden over de ethische en morele vorming van de studenten, maar dertig procent niet. Volgens Martijn de Kiewit, werkzaam bij KPMG, is die dertig procent nog een te hoog percentage³. Echter, het onderzoek pretendeert niet de zeventig procent te bagatelliseren respectievelijk te impliceren dat ouderen (respondenten) gelijk hebben, zo schrijft Philip Wallage, partner KPMG en hoogleraar accountantscontrole aan de UvA, als reactie op dit artikel⁴. Ook stelt hij dat de ouderen door hun voorbeeldgedrag medeschuldig zijn aan gedrag dat ze zelf deels afwijzen. Daarom heeft KPMG besloten in samenwerking met een groep docenten een toolkit 'Vertrouwen, Integriteit en Leiderschap' te ontwikkelen. Dit lesmateriaal biedt studenten de mogelijkheid om hen kennis te laten maken met vertrouwen, integriteit en leiderschap binnen organisaties. Een goed initiatief van KPMG, want studenten mogen eigenlijk wel meer meekrijgen van morele en ethische kwesties binnen het bedrijfsleven. Maar helaas wordt de indruk gewekt dat er onvoldoende rekening gehouden is met het verschil tussen de generaties, en dus verschil in gedrag, opvattingen en morele vorming. Waarom? Dat is te lezen in dit artikel.

Generaties

Een generatie wordt volgens de Van Dale gedefinieerd als een groep van ongeveer gelijktijdig geboren mensen⁵. Op dit moment zijn er drie generaties actief op de arbeidsmarkt, namelijk de babyboomers, generatie X en de pragmatische generatie. Generatie Y maakt haar intrede op de arbeidsmarkt, of is nog bezig met de studie. Literatuuronderzoek wijst uit dat de meningen nogal verdeeld zijn over de grenzen van de verschillende generaties. Maar over het algemeen stelt men de generatiegrens vast aan de hand van een bepaalde historische gebeurtenis in die tijd.

Babyboomers

De generatiegrens van de babyboomers is bepaald naar aanleiding van de geboortegolf vlak na de Tweede Wereldoorlog tot begin jaren '60¹. Babyboomers zijn bijvoorbeeld idealistisch ingesteld en hebben door de wederopbouw leren

opkomen voor zichzelf. Er ligt een sterke focus op hard werken en iets voor elkaar krijgen, wat voor hen status en extrinsieke waarderingen (e.g. salaris, bonus en andere materiële beloningen) betekent.

Generatie X

Generatie X is geboren in de periode van begin jaren '60 tot de jaren '70, en wordt ook wel de 'verloren' generatie genoemd. De reden hiervoor is de economische recessie in 1975-1985⁶. De X'ers hadden weinig idealen en vanwege de hoge werkloosheidsgraad hadden ze weinig kans op een baan. Als ze eenmaal op de arbeidsmarkt gingen en een baan hadden gevonden, kregen ze maar een laag beginsalaris en tijdelijke aanstellingen. Ook voor generatie X ligt de focus op hard werken, maar familie staat bij hen voorop¹. Door de hoge werkloosheid waren er namelijk weinig middelen om het gezin te onderhouden. Ze houden van continuïteit en hiërarchie.

Pragmatische generatie

De pragmatische generatie is geboren tussen 1970 en 1980 en wordt ook wel de 'ik-generatie' genoemd⁶. De pragmatische generatie is heel individualistisch en egocentrisch ingesteld. Ze denken alleen maar aan hun eigen ontwikkeling en carrière. Ze zijn gemakzuchtig, stellen luxe voorop en kunnen moeilijk keuzes maken. De pragmatische generatie heet ook niet voor niets de 'ik-generatie'. Hun gedrag is ontstaan doordat ze zijn opgegroeid in een economische groeiperiode. De arbeidsmarkt bood hen alle kansen, dus konden ze overal wel aan een baan komen. Gevolg hiervan is dat ze niet snel tevreden zijn met wat ze hebben, omdat ze ervan uit gaan dat het altijd beter kan. Oftewel uitgaande van het gezegde: *het gras is altijd groener aan de andere kant van de heuvel*.

Generatie Y

Generatie Y is geboren tussen 1980 en halverwege de jaren '90 en wordt ook wel babyboom-echo genoemd omdat ze de kinderen zijn van de babyboomers¹. Generatie Y is ook opgegroeid in economische vooruitgang, maar hebben via hun ouders meegekregen om zelfverzekerd, kritisch, sociaal en optimistisch te zijn. Y'ers staan bekend om hun creativiteit. Ze kunnen door middel van een groot associatief vermogen en hun virtuele kennis met creatieve oplossingen komen. Ze denken niet hoe het volgens de regels moet (zoals de oudere generatie) maar ze denken *out of the box*. Ook zijn Y'ers multitaskers. Zonder enig probleem kunnen ze tegelijkertijd msn-en, televisie kijken en huiswerk maken.

Generatiekloof

Een generatiekloof is een verschil in opvattingen tussen mensen van verschillende leeftijdsgroepen⁵. Opvattingen worden beïnvloed door opvoeding, educatie, ervaringen, positie in de samenleving en de technologie⁷. Neem bijvoorbeeld generatie Y. Zij zijn opgegroeid in een periode van technologische vooruitgang. Hierdoor zijn Y'ers voortdurend gericht op communicatie met anderen. Ze kunnen iedereen, op elk moment op de dag, op de hoogte houden hoe het met hem of haar

gaat. Ze creëren een eigen wereld door middel van sms-en, msn-en en andere communicatiemiddelen. Een wereld waar ouderen niet veel van begrijpen. De jongere generaties delen hun kennis en informatie met anderen, terwijl de oudere generaties (zoals de babyboomers en generatie X) eerder hun kennis voor zichzelf houden.

Punten van aandacht

Zoals ik al vermeldde, lijkt in het onderzoek van KPMG onvoldoende rekening te worden gehouden met de verschillen tussen generaties. Elke generatie heeft zo haar eigen opvattingen, normen en waarden. In dit onderzoek zijn HR-managers en loopbaanbegeleiders ondervraagd. Volgens Martijn de Kiewit werken deze mensen al jaren (oftewel, ze behoren niet tot generatie Y)³. Zij hebben een andere gedachtegang dan de starters en net afgestudeerden. In het onderzoek van KPMG worden de HR-managers en loopbaanbegeleiders gevraagd wat zij vinden van de morele vorming van starters en afgestudeerden. Bij het beantwoorden van deze vraag vergelijken ze hun morele vorming met die van de jonge generatie. Het is dan logisch dat die morele vorming zal afwijken van die van de starters en net afgestudeerden. In *Intermediair* stelt Laetitia Mulder, docent aan de Rijksuniversiteit Groningen, dat je naarmate je ouder wordt je "ethische kompas" verfiijnt⁸. Volgens Mulder is het niet zo vreemd dat ouderen hun jongere collega's minder ethisch vinden, want ouderen zijn wat ethischer dan jongeren. Dat is dus ook het geval met de HR-managers en loopbaanbegeleiders. Zij vallen onder een andere generatie dan de nieuwe werknemers en hebben dus een andere kijk om ethiek. Ook moeten we niet vergeten dat er verschil is tussen hoe een babyboomer naar generatie Y kijkt, en hoe een generatie X'er naar een Y'er kijkt. Ook tussen die generaties zit verschil qua opvattingen.

Wat ik verder mis in dit gepubliceerde onderzoek is de visie op hiërarchie. De oudere generaties (e.g. babyboomers en generatie X) zijn ingesteld op hiërarchie⁹. De jongere generaties (e.g. pragmatische generatie en generatie Y) zijn minder hiërarchisch ingesteld. Als de jongere generatie onder strikte regels moet werken, gaan de hakken in het zand of zoeken ze een nieuwe baan. Ze willen wel graag duidelijke instructies en steun van de managers¹⁰. Maar, anders dan bij de andere generaties, wil de jongere generatie wel de vrijheid en flexibiliteit krijgen om hun taak uit te voeren. De pragmatische generatie en Y'ers hebben baad bij inhoud, een verhaal en een duidelijke verantwoording waarom ze iets moeten doen. De oudere generaties zijn meer gewend om de bevelen blindelings op te volgen.

Nog een punt van aandacht is het hebben van een baan. Voor zowel babyboomers als voor generatie X'ers is/was een baan ontzettend belangrijk. Het was niet alleen een bron van inkomsten, maar ook van zekerheid. Tegenwoordig staat het hebben van een baan niet meer centraal. Het hebben van een baan is geen eindstation, maar verschillende tussenstations. Ze zien het leven als één groot avontuur. Y'ers zoeken naar werk waar ze van het ene project naar het ander project, van locatie naar locatie, van afdeling naar afdeling kunnen gaan. Ook wil de jonge generatie niet hun hele leven vastzitten aan één baan⁷. Ze willen niet gebonden zijn aan één organisatie, project of beweging. Hier zouden organisaties op in moeten spelen. Door hun jonge werknemers trainingen aan te bieden, te coachen en meer verantwoordelijkheid te geven prikkel je je werknemers en houd je ze in de organisatie¹⁰. De laatste opmerking over het onderzoek van KPMG is dat volgens de ondervraagden de 'bestuurders van morgen' alleen geïnteresseerd zijn in inkomen, status en een flitsende carrière. Maar deze drie eigenschappen komen overeen met

die van de pragmatische generatie (die al lang is afgestudeerd en werkt) en niet met generatie Y (starters/ studenten). Zoals beschreven bij de omschrijving per generatie, is de pragmatische generatie individualistisch en egocentrisch. Generatie Y is dat daarentegen niet. Een Y'er kijkt meer naar wat zij kunnen doen voor de maatschappij¹⁰. Ze zoeken naar uitdaging en kansen waarbij ze steeds meer leren en ervaringen opdoen, die ze vervolgens weer kunnen gebruiken in de toekomst. Y'ers willen graag weten hoe ze waarden kunnen toevoegen vandaag de dag, hoe ze kunnen leren en wat anderen hen kunnen bieden. Deze kenmerken komen overeen met wat de ondervraagden van het onderzoek van KPMG vinden². Volgens hen schromen starters en net afgestudeerden niet om vragen te stellen, zijn ze initiatiefrijk, kritisch, zelfverzekerd, nemen hun eigen verantwoordelijkheid en zijn maatschappelijk betrokken. Helaas worden deze positieve eigenschappen niet genoemd in het persbericht van KPMG.

Tot slot

Zoals ik al eerder stelde vind ik het een goed idee om de toolkit 'Vertrouwen, Integriteit en Leiderschap' aan te bieden aan studenten. Ik vind het wel interessant om te weten hoe er binnen organisaties naar verschillende ethische kwesties aangekeken wordt. Deze toolkit moet echter geen middel worden om de normen en waarden aan te passen van de jonge werknemers. Ten eerste is dat ook een onmogelijke klus, want de normen en waarden verschillen per generatie en die zijn niet te veranderen. Ten tweede, de morele vorming stopt niet bij de poort¹¹. Ethische vorming vindt juist plaats binnen bedrijven. De eerste maanden binnen een bedrijf zijn cruciaal, want er wordt meteen een toon gezet qua ethische en morele kwesties. Ook minister Ronald Plasterk van onderwijs, cultuur en wetenschap (OCW) is het hier mee eens¹². Hij is van mening dat het onderwijs geen kweekvijver is voor ethische vorming. Studenten gaan naar de universiteit om kennis te vergaren en kunnen er hoogstens leren hoe waarden 'democratisch' tot stand komen. Minister Maria van der Hoeven (Economische Zaken) roept op tot een maatschappelijk debat¹³. Volgens van der Hoeve moeten we allemaal lering trekken uit onze fouten. Frans Rutten, onderwijsbestuurder van Rijksuniversiteit Groningen, vindt echter dat in het onderwijs juist meer bedrijfsethische vakken moeten komen¹⁴. "Onze overwegingen om meer ethiek in het curriculum te integreren waren juist ingegeven door het gedrag van ouderen binnen bedrijven", aldus Frans Rutten. Laetitia Mulder stelt ook dat ethisch gedrag aan te leren is⁸. Trainingen maken volgens haar mensen bewust dat in veel beslissingen op de werkvloer morele aspecten meespelen die je anders over het hoofd zou zien. Volgens Philip Wallage is de achterliggende gedachte van de toolkit niet om "normatieve" waarden aan te dragen, maar stimuleert en structureert het nadenken hierover⁴. Trainingen of lespakketten, de toekomst zal moeten uitwijzen wat het effect van deze aanpakken zullen zijn. ●

Lisa van Blokland is 20 jaar en derdejaars student *Bedrijfskunde*

Bronnen

- 1- Cennamo, L. en Gardner, D. (2008). *Generational differences in work values, outcomes and person-organisation values fit*. *Journal of Managerial Psychology*, 23, 8, pp.891-906.
- 2- KPMG (2009). *Bedrijfsleven vindt ethische vorming studenten onder de maat*, http://www.kpmg.nl/site.asp?id=2036&process_mode=mode_doc&doc_id=47287, 11 oktober 2009.
- 3- *Gesprek met Martijn de Kiewit*, 19 oktober 2009
- 4- *Reactie op dit artikel via e-mail van P. Wallage*, 8 november 2009
- 5- Van Dale woordenboek
- 6- <http://www.crbmbegrippen.nl>, 11 oktober 2009.
- 7- Cools, S. (2009). *Generatiekloof wordt groter maar generatie conflict verdwijnt*, <http://www.ladda.be/worldpress/?p=884>, 11 oktober 2009.
- 8- Kruijssen, W., (2009). *Ethisch besef jonge manager onder de maat*. *Intermediair*, 28 september 2009. <http://www.intermediair.nl/artikel/werketiquette/119820/ethisch-besef-jonge#ixzz0Vv3jMuFh>, 4 november 2009
- 9- *Digitale generatiekloof*, http://www.mt.nl/Archief/706812/Digitale_generatiekloof.html, 11 oktober 2009.
- 10- Martin, C.A. (2005). *From high maintenance to high productivity: what managers need to know about Generation Y*. *Ind Commer Train*, 37, 1, pp. 39-44.
- 11- Kaptein, M., Graafland, J., en Jeurissen, R. (2009). *Morele vorming stopt niet bij de poort, het Financieele Dagblad*, 22 oktober 2009.
- 12- Rosenthal, I. (2008). *What is an educated man? De Nexus-conferentie 2007*. <http://www.krisis.eu/content/2007-4/2007-4-07-rosenthal.pdf>
- 13- Berentsen, L. (2009). *Lucht geklaard tussen minister EZ en ondernemers, het Financieele Dagblad*, 28 oktober 2009. www.fd.nl, 4 november 2009.
- 14- Hamer, H., (2009). *FEB stopt ethiek in onderwijs. Universiteitskrant RUG, UK 05, jaargang 39, 24 september 2009*.

Sefa Congres

Sustainability - Solution or Illusion?

Kom en discussieer mee op 3 december in de Beurs van Berlage!

Sprekers

- Robbert Dijkgraaf (President KNAW)
- Diederik Samsom (Tweede kamerlid PvdA)
- John Kerkhoven (Senior Director Quintel)
- Henk Keilman (Duurzaam investeerder)
- Peter de Wit (President-directeur Shell Nederland)
- Hans Labohm (Econoom)

Schrijf je in op www.sefacongres.nl

column Arnoud W.A. Boot

Economen, Delta Lloyd en 'beursgang' bonus...

TEKST Arnoud W.A. Boot

ALS ONAFHANKELIJK ECONOOM VRAAG JE JE AF OF HET LEVEN OOIIT WORDT ZOALS VROEGER. TOEN KON AL JE TIJD BESTEDEN AAN WETENSCHAP. AF EN TOE SCHREEF JE EEN STUKJE VOOR DE KRANT EN ZO NU EN DAN GAF JE COMMENTAAR AAN DE MEDIA. DE WERELD STAAT INU AL TWEE JAAR OP ZIJN KOP, EN TELKENS ZIJN ER WEER BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN WAAR JE JUIST ALS ONAFHANKELIJK ECONOOM COMMENTAAR OP MOET GEVEN. EN NIET ZO MAAR VANWEGE HET COMMENTAAR, MAAR VANUIT DE GEDACHTE DAT JE HET HOPELIJK IETS KUNT BIJSTUREN. WAT LEES IK NU NET WEER IN DE KRANT TUSSEN TOKYO EN AMSTERDAM?

Delta Lloyd bestuurder Niek Hoek verdedigt de 'beursgang' bonus voor de top van Delta Lloyd. Hij zegt dat deze bonus door haar huidige aandeelhouder gezien wordt als absoluut noodzakelijk voor de 'alignment' van het bestuur met de aandeelhouders. Is dit zo? En hoe pakt die alignment uit voor de klant?

Normaliter denk je dat goede service en klanttevredenheid uiteindelijk in het belang is van het bedrijf en daarmee ook van de aandeelhouders. Aandeelhouder alignment kan dus heel goed samengaan met het goed zorgen voor je klant. Anti-aandeelhouder fundamentalisten, die het sturen op aandeelhouderswaarde hoe dan ook als ongewenst zien, hebben dan ook ongelijk. Dus vooruit, gun de top van Delta Lloyd die extra in de schoot geworpen aandelen als de beursgang lukt?

Dit vereist een wat genuanceerdere kijk op hoe verzekeringsmaatschappijen in de afgelopen decennia invulling hebben gegeven aan hun missie. De sleutelvraag is: gaan de verzekeraars zich in de toekomst echt beter gedragen? Zijn de woekerpolissen verleden tijd?

Ik ben pessimistisch. Toen ik een aantal maanden geleden telefonisch mijn deposito bij Robeco wilde verlengen, werd mij gevraagd of ik gezien de lagere rentes niet mijn geld in hun nieuwe spaarproduct wilde stoppen. Dit was een uniek product werd mij verteld, dat tussen de 2 en 6 procent opbrengt. Het precieze percentage was afhankelijk van 'ontwikkelingen op de financiële markten'. Gefascineerd door deze ongevraagde 'aanbieding' – ik belde immers om mijn depositie te verlengen – deed ik enige moeite om het product te begrijpen. Ik vroeg, wanneer is het 2 en wanneer is het 6

procent? Dat viel niet te zeggen, het was 'afhankelijk van ontwikkelingen op de financiële markten'. Hoezo transparantie, hoezo zorgplicht? Robeco had de verkoopinstructie uitgevaardigd dat iedereen die om een verlenging van zijn deposito vroeg, in dit nieuwe product moest worden geduwd.

Als dit al voor Robeco geldt, toch een van de fatsoenlijker spelers in de Nederlandse markt (dochter van de Rabobank), wat kunnen we dan van verzekeraars verwachten? Ik ben er niet gerust op. Verzekeraars moeten geld verdienen, en dat loopt denk ik niet parallel met de belangen van de klant.

De vraag die nu centraal staat bij de verschillende financiële spelers is welke producten onmiddellijk bijdragen aan de winstgevendheid, maar tegelijkertijd een niet te groot afbreukrisico hebben. Deze afweging zet enige rem op toekomstige uitwassen, maar er is geen enkele reden om aan te nemen dat we rustig kunnen gaan slapen. Het dure apparaat van verzekeraars kan alleen in stand blijven bij hoge marges. Met transparante producten valt er weinig te verdienen, dus er dreigt weer wildgroei aan complexe (en dure) producten die niet in het belang zijn van de klant.

Dus geen beursgang? Dat hangt er van af. Robeco (of Rabobank) staat immers ook niet op de beurs, en dat – zie eerder – biedt geen garantie. Een belangrijke vraag is of Delta Lloyd bereid is zwaar in de kosten te snijden, om zodoende in staat te zijn een reputatie op te gaan bouwen voor low cost transparante producten. Het scherper sturen op korte termijn financiële grootheden, waar bij een beursgang bijna niet aan te ontkomen is, vereist anders hoge kosten producten. Ik ben sceptisch. Verstandiger lijkt mij ervan uit te gaan dat de gewenste 'alignment' tussen aandeelhouders en management, waar Delta Lloyd bestuurder Niek Hoek het over heeft, niet in het belang is van de klanten van Delta Lloyd. En daarmee is de bonus voor het management van Delta Lloyd een slag in het gezicht van haar klanten. ●

De Economie met een Knipoog...;)

Arnon Grunberg zag de crisis aankomen!

TEKST Richard Nooij

De Economie met een Knipoog is vele dingen. Het is het product van een koers die vorig jaar is ingezet om de Rostra Economica iets luchtiger te maken, en de zware economische analyses van onze wetenschappers in spe af te wisselen met rubrieken met een lichtere inslag. Het is een poging tot humor in de Rostra. Valt de lezer te verlokken tot een glimlach, of misschien zelfs een gulle lach? Maar bovenal is het een experiment. Een experiment om een alternatief te bieden voor de moderne wetenschap als waarheidszoekend instituut, aan de normen waarvan wij onze teksten in de Rostra trachten te toetsen. Menig student economie of bedrijfskunde zal namelijk enig gevoel van malaise hebben gevoeld als diverse modellen in een oneindige lijkende stoet voorbijtrekken en elk op hun eigen manier tekort blijken te komen in hun weerspiegeling van de werkelijkheid. Komen we zo dicht bij de waarheid, telkens onze modellen aanscherpend, eeuwig nuancerend, gebruikmakend van algebra en statistische rookgordijnen? De economie blijft tenslotte een sociale constructie, waardoor accurate voorspelling en verklaring ervan altijd wordt gefrustreerd door onvoorspelbaar menselijk gedrag.

Over dergelijke wetenschapsmethodologische vraagstukken bestaat genoeg literatuur. Het is niet mijn intentie om hier uitvoerig op in te gaan. In plaats daarvan ga ik op zoek naar economische inzichten waar je ze wellicht niet zou verwachten, en ik doe dat speculatief, informeel, kortom, met een knipoog. Het startpunt is de onnavolgbare literator van eigen bodem: Arnon Grunberg. Zijn boeken zijn niet zozeer romans als wel constructies die Grunberg toestaan absurde situaties te creëren en vanuit die positie pijnlijke observaties over mensen en de maatschappij te maken. Ons economisch systeem, als integraal onderdeel van onze maatschappij, blijft daarbij niet buiten schot. Centraal in veel van de boeken van Grunberg staat de afhankelijkheid van het kapitalistische systeem van zijn hoofdpersonen, die echter tegelijkertijd van het systeem walgen. Daarmee raakt Grunberg voortdurend aan de vraag: is geluk te koop?

De hoofdpersoon van Grunberg's 'Figuranten' gaat vrij nuchter maar ook cynisch met deze vraag om. Het boek opent als de hoofdpersoon, die later makelaar blijkt te zijn, zich rechtstreeks tot de lezer richt met de woorden: 'Ik ben de geldwolf, makelaar in ongeluk.' Wat volgt als de geldwolf zich nader verklaart is een spel met de grens tussen gierigheid en het belang van geld in onze maatschappij: 'Nee, ik heb niet het gevoel dat ik gierig ben, ik heb alleen het gevoel dat geld het allerbelangrijkste is in mijn leven. Alles wat ik te zeggen heb kan in geld worden uitgedrukt, mijn hele leven kan in geld worden uitgedrukt, de negen cijfers van mijn bankrekening zijn een afdoende samenvatting van alles wat ik gedaan en gedacht heb (...)'.

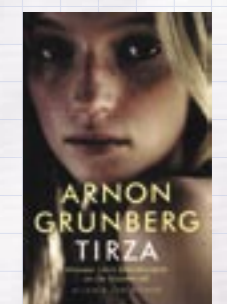
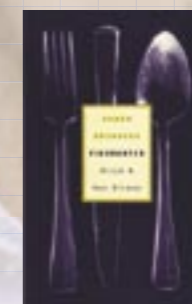
Zo presenteert Grunberg een vrij cynisch beeld. Geld is zo een belangrijk meetmiddel in onze maatschappij dat het voor de geldwolf zelfs als samenvatting van zijn hele leven kan worden gezien. Een ander geval is de hoofdpersoon van 'Fantoempijn', de geteisterde schrijver Robert G. Mehlman. Hij houdt er een uitbundige levensstijl op na, maar heeft hier eigenlijk geen geld voor omdat hij al jaren geen nieuw boek meer heeft gepubliceerd. Maar: 'Het gaat er niet om dat je rijk bent, het gaat erom dat mensen denken dat je rijk bent.' Grunberg stuit daarmee opnieuw op de wijze waarmee geld verweven raakt met identiteit. Ook het thema van consumptief krediet wordt aangesneden. Robert G. Mehlman consumeert teneinde de schijn op te houden tot in extremis op de kredieten van zijn creditcardmaatschappijen en op voorschotten van zijn uitgever. Ook probeert hij zijn uitgever te overtuigen om zijn oude boeken op gordijnen uit te brengen: 'Als ze het ene boek uit hebben, hangen ze nieuwe gordijnen op. Dit is een gouden idee. Geloof me, de toekomst van het literaire boek zit in de vitrage.' En later: 'Paul, jij zegt dat de markt niet rijp is voor literatuur op vitrage, ik zeg je dat de markt voor alles rijp is. Voor alles, hoor je me.' Wat is belachelijker, literatuur op vitrage of de financiële derivaten zoals subprime mortgages?

Jörgen Hofmeester, de hoofdpersoon van 'Tirza', is een tragisch geval. Vanaf het moment dat zijn dochters worden geboren weet hij dat hij nu het doel heeft gevonden wat hij al die jaren ontbeerd heeft: het zorgen voor een goede toekomst voor zijn dochters. Onzeker wat als goed ouderschap wordt gezien besluit hij dat het bereiken van financiële onafhankelijkheid voor zijn dochters hetgeen is wat hem te doen staat. Daartoe verhuurt hij de bovenverdieping van zijn huis en perst hij zijn huurders af. Hij geeft bijvoorbeeld de borg telkens niet terug op grond van zogenaamde defecten aan het huis. Decennia lang spaart hij zo op een Zwitserse bankrekening, buiten de belastingdienst om, zijn geld op. Hij walgt van zijn eigen gedrag en durft op den duur de huur niet meer persoonlijk bij zijn huurders op te halen. Uiteindelijk investeert hij alles (ongeveer een miljoen euro) in een hedgefund, want: 'Geld hoort te groeien. In de juiste handen vermenigvuldigt het zich als onkruid.' Een jaar later blijkt het hele hedgefund opeens plotseling verdwenen te zijn en is hij al zijn geld kwijt. Tevergeefs probeert hij de economieleraar van de middelbare school van zijn dochter om uitleg te vragen: 'Hedgefunds verdwijnen soms zomaar, hè? Het is net de natuur.'

Is geluk dus te koop? Grunberg slaagt er in ieder geval in te laten zien hoezeer economische constructies (met geld als meest in het oog springende) ons gedrag beïnvloeden. De absurde situaties die hij met zijn onuitputtelijke fantasie telkens weer oproept, bieden een ironische uitvergroting van de tragische dingen waarin deze invloed kan uitmonden.

Wellicht dat als bepaalde mensen de boeken van Grunberg hadden gelezen en de waanzin van consumptief krediet en financiële constructies zoals hedgefunds hadden ingezien, dat de huidige economische crisis afgewend zou zijn. Wellicht zag Grunberg de crisis aankomen. Maar het interpreteren van Grunberg is altijd hoogst speculatief, en dit wordt nog eens versterkt door de onwil van de auteur om ook maar op enig moment helderheid over zijn intenties en thema's te bieden. Zelf verwijst hij altijd naar zijn werk. Daar staat immers alles in. ●

Richard Nooij is 21 jaar en rondde vorig jaar zijn Bachelor Economie & Bedrijfskunde af, variant Algemene Economie. Dit jaar is hij bezig met de minor Conflict Studies.

artikel Beschermen of meer kansen bieden

De uitdaging die arbeidsmarkt heet

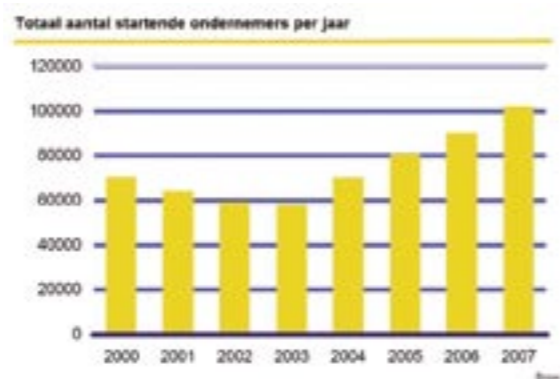
TEKST Roel van Dongen

DAT DE MAATSCHAPPIJ OM ONS HEEN VOORTDUREND VERANDERT IS EEN GEGEVEN. HOE EEN INDIVIDU OF LAND DAAR MEE OMGAAT, MOET MEN ECHTER GROTENDEELS ZELF BEPALEN. ÉÉN VAN DE MEEST BEPALENDE VERANDERINGEN VAN DE MAATSCHAPPIJ VINDT VOLGENS MIJ PLAATS OP DE ARBEIDSMARKT. STEEDS MINDER VAAK KOMT HET VOOR DAT WERKNEMERS HUN HELE LEVEN VOOR DE ZELFDE WERKGEVER OF ZELFS IN DE ZELFDE BEROEPSGROEP BLIJVEN WERKEN. IN PLAATS DAARVAN ZIEN WE STEEDS MEER UITZENDBUREAUS EN KLEINE ZELFSTANDIGEN. MOETEN DE OVERHEDEN DEZE VERANDERINGEN AFWACHTEN, TEGENWERKEN OF ER JUUST OP INSPLEEN? DE EVOLUTIELEER SCHRIJFT ONS VOOR DAT DIEGENE DIE ZICH HET BEST KAN AANPASSEN OP DE VERANDERINGEN OM ZICH HEEN, DE GROOTSTE KANS HEEFT OM TE OVERLEVEN.

De huidige Nederlandse arbeidsmarkt kent vele starheden. Het is meermaals gebleken dat hervormingen lastig door te voeren zijn. De bekendste voorbeelden hiervan zijn waarschijnlijk de pensioengerechtigde leeftijd en het ontslagrecht. Waar in de discussie over de Algemene Ouderdomswet (AOW) langzaam meer beweging komt, zit de discussie over eventuele versoepeling van het ontslagrecht al jaren potdicht. Nederland wordt vaak geroemd om zijn poldermodel, maar het overleg met werkgever en werknemers levert juist op het gebied van hervormingen weinig op. Het lijkt erop dat zowel de politiek als sociale partners te veel vasthouden aan de zogenaamde 'heilige huisjes'. De grootste uitdaging voor de toekomst is dus misschien wel de verschillende groepen te overtuigen dat hervormingen niet alleen wenselijk maar zelfs noodzakelijk zijn om onze welvaart te behouden.

Een Flexibele Markt

De arbeidsmarkt in Nederland zit op dit moment al in een overgang: waar gepensioneerden soms nog dertig of veertig jaar dezelfde baas hebben gehad, is de huidige beroepsbevolking al meer gewend aan het wisselen van baan. Een andere recente ontwikkeling is de toename in het aantal ondernemers. Volgens de Kamer van Koophandel (KvK) in 2007 zijn bijna 102.000 personen een bedrijf gestart in Nederland. Dit zijn er ruim 11.000 meer dan het jaar ervoor. In 2007 was 88% van de startende ondernemers zelfstandige zonder personeel (zzp-er), een stijging van vier procent ten opzichte van 2005¹. Volgens Jan Ours, hoogleraar arbeidsmarkt aan de Tilburg University, zijn juist deze kleine ondernemers de dupe van het ingewikkelde ontslagrecht. Er gaat veel geld op aan de kosten van advocaten en juridisch advies. "Voor hen (kleine ondernemers, red.) weegt de tijdrovendheid van de ontslagprocedure zwaar"². Om de overgangen soepeler te laten lopen zullen zowel werkgevers als werknemers moeten toegeven aan elkaar. Door de vergrijzing krimpt de beroepsbevolking, wat er voor zorgt dat de groepen elkaar in steeds sterkere mate nodig zullen hebben.

Het is van groot belang voor de welvaart van zowel de vragers al aanbieders op de arbeidsmarkt dat er niet tegelijkertijd onderbezetting als werkloosheid zal ontstaan in de toekomst. Om dit te voorkomen moeten ondernemers hun personeel betere doorstromingskansen bieden. Omscholingsmogelijkheden zullen steeds belangrijker worden in een flexibelere arbeidsmarkt. Werkgevers moeten hun werknemers dus meer ruimte geven om hun kennis uit te breiden of om zich om te scholen. Zo is het mogelijk dat arbeiders zich kunnen verplaatsen van een arbeidssector met een aanbodoverschot naar een arbeidssector met een aanbodstekort. Bijkomend voordeel is dat human capital beter kan worden behouden binnen een onderneming en men een oplossing kan vinden voor mensen met 'zware beroepen' voordat zij oververmoeid raken. In ruil voor deze mogelijkheden die de werkgever biedt zouden werknemers iets van hun ontslagrecht moeten opgeven.

Ontslagrechtversoepeling zou dus kunnen leiden tot een win-winsituatie. Door het wegnemen van een aantal ingewikkelde en dure procedures enerzijds, en het vereenvoudigen van omscholing anderzijds zou men de inefficiënties op de arbeidsmarkt kunnen inperken. Dit zou resulteren in een krimp van het deadweight loss en een netto welvaartswinst voor zowel de arbeidsvragers als voor de arbeidsaanbieders. Ondanks deze potentie is er nog geen sprake van een hervorming, en dit is niet alleen omdat er een lang juridisch proces moet worden overbrugd.

Er bestaan namelijk grote verschillen tussen verschillende werkgevers en tussen werknemers. Niet iedereen zal kunnen profiteren de veranderingen. Met name de flexibiliteit van de werknemers speelt hierin een grote rol. De beroepsbevolking valt op basis van dit criterium op te delen in hoog- en laagopgeleiden en in leeftijdsgroepen tot en vanaf ongeveer vijftig jaar. De jongere groep ziet een arbeidsmarkthervorming vooral als uitdaging, maar de oudere groep vooral al bedreiging. Het probleem is dus dat de veranderingen verschillende groepen in heel uiteenlopende maten kunnen treffen. Een mogelijke oplossing voor dit probleem is wellicht onderscheid maken tussen verschillende beroepen. Voor hoogopgeleiden kan bijvoorbeeld een hogere mate van ontslagrechtversoepeling worden ingevoerd dan voor laagopgeleiden. Misschien is het bovendien mogelijk om ouderen met een vaste baan nog tot een bepaald jaar onder de huidige ontslagregels te laten vallen.

Werknemersbelangen

Ontslagrechtversoepeling kent veel tegenstand. De grootste Nederlandse vakcentrale, de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) beschouwt de huidige wetgeving als een verworven recht. De FNV heeft in de recente geschiedenis al vele malen felle actie gevoerd tegen versoepeling. Tevens is de vakbeweging al meerdere malen verweten dat zij het overleg met werkgevers en de Sociaal-Economische Raad (SER) liet vastlopen. Zolang de vakbeweging hiermee de werknemersbelangen behartigd is dit hun goed recht, maar ik betwijfel of een status quo een goede zaak is voor werknemers.

De FNV beschouwt een ontslagrechtversoepeling duidelijk als een verlies voor de werknemer, en werpt daarmee eigenlijk een blok op voor verandering. Ik denk dat dit veel genuanceerder ligt. Vooraf kan volgens mij niet bepaald worden of een ontslagrecht hervorming een negatieve invloed heeft op de welvaart van werknemers. Een dergelijke hervorming heeft namelijk ook veel indirecte effecten.

In de huidige situatie worden bijvoorbeeld de *outsiders* benadeeld. Wanneer een werkgever in een slechte economische conjunctuur niet de mogelijkheid heeft om werknemers te kunnen ontslaan, zal hij veel huiveriger zijn om meer mensen aan te nemen dan strikt noodzakelijk. Het huidige ontslagrecht vormt dus een incentive voor een bedrijf om minder werknemers in dienst te nemen dan hij zou doen zonder deze wetgeving. In een reactie op de kritiek van FNV voorzitter Jongerius benadrukte minister Donner (sociale zaken) dit effect: "Wat zij (Jongerius, red.) heeft tegengehouden is 70.000 mensen aan werk helpen. Vakbonden moeten niet dingen tegenhouden, maar dingen tot stand te brengen"³.

Een veelgehoord argument van tegenstanders van het ontslagrecht is dat dit recht noodzakelijk is ter bescherming van de 'kleine man' tegen de machtige werkgever. Bij versoepeling zou een hardwerkende arbeider zomaar zijn baan kunnen worden afgepakt. Dit argument zou ik graag ontkrachten: een werkgever heeft er geen voordeel bij om zomaar werknemers te ontslaan, hij verspilt daarmee namelijk human capital en schaadt bovendien mogelijk zijn imago. Alleen de mensen die een slechte prestatie leveren, hebben dus echt wat te vrezen. Het welvaartsverlies dat bij ontslag komt kijken, wordt echter ruimschoots gecompenseerd door de grotere kans op een baan voor de werklozen. Jan van Ours en Egbert Jongen (Centraal Planbureau) menen dat tegenover een hogere kans op ontslag inderdaad een hogere kans op werk

staat. Bovendien wordt de kans gemist om de werkgelegenheid meer gelijk te verdelen, als het ontslagrecht niet wordt versoepeld⁴. Als er werklozen zijn die een betere prestatie kunnen leveren, dan wordt bovendien de algemene welvaart verbeterd.

Conclusie

Welke conclusies vallen er te trekken uit de statistieken en de uiteenlopende meningen van economen, ministers en vakbonden? Er zijn in ieder geval voldoende symptomen om te kunnen aannemen dat de arbeidsmarkt duidelijk aan het veranderen is. De zekerheid van de vaste baan is aan het verdwijnen. Nieuwe kansen op het gebied van zelfstandig werken en omscholing, komen daarvoor in de plaats. Tevens lijkt het duidelijk dat er veel welvaart valt te winnen als er aanpassingen worden gedaan die aansluiten bij de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Er zijn veel argumenten voor vereenvoudiging van de arbeidsmarktregels, om zo te kunnen besparen op inefficiënte juridische kosten. De discussie over eventuele versoepeling van het ontslagrecht is gecompliceerder. We zullen rekening moeten houden met het feit dat er verschillende arbeidsgroepen zijn die niet allemaal even goed gebruik kunnen maken van de nieuwe mogelijkheden. Bovendien zullen sommige werknemer meer nut toekennen aan zekerheid dan anderen. Een flexibel carrièreverloop is misschien niet voor iedereen weggelegd. Toch lijkt het op langere termijn niet houdbaar om de huidige ontslagregels te behouden. De uitdaging voor de nieuwe generatie is om met een goed alternatief te komen dat redelijk is voor al de werknemertypes. Daadwerkelijk de verschillende groepen weten te overtuigen dat de hervorming noodzakelijk is om veel welvaartsverlies te voorkomen, is wellicht nog de grootste uitdaging. ●

Roel van Dongen is 20 jaar oud. Hij is derdejaars student Algemene Economie.

Bronnen

- 1- Kamer van Koophandel (april 2007). *Rapport Startersprofiel 2007*, pagina 3, 9. http://www.kvk.nl/Images/Startersprofiel%202007_tcm16-168381.pdf
- 2- Jorritsma, E. & Vollaard B. (21 november 2007). 'Versoepeling Nodig', *NRC Handelsblad*. http://www.nrc.nl/nieuwsthema/ontslagrecht/article1852891.ece/Versoepeling_nodig
- 3- Bessems, K. & Nieuwenhuis, M. (28 februari 2008). *Ontslagrecht is zeker niet van tafel*, *De Pers*. <http://www.depers.nl/binnenland/176900/Ontslagrecht-zeker-niet-van-tafel.html>
- 4- Jorritsma, E. & Vollaard B. (21 november 2007). 'Versoepeling Nodig', *NRC Handelsblad*. http://www.nrc.nl/nieuwsthema/ontslagrecht/article1852891.ece/Versoepeling_nodig

artikel Moraliteit met een zakelijk jasje

TEKST Margarita Volodina

STEL JE VOOR DAT JE EEN DAG DE CEO VAN AKZONOBEL ZOU ZIJN. DE HOOGTE VAN JOUW BONUS ZOU DAN AFHANKELIJK ZIJN VAN HOE MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD JE JE ONDERNEMING GEDREVEN HEBT IN HET VOORAFGAANDE JAAR. DUURZAAMHEID IS NIET ZOMAAR EEN HYPE TEGENWOORDIG EN NIET ZOMAAR EEN WOORD DAT MAAR AL TE GRETIG WORDT GEBRUIKT DOOR MARKETINGAFDELINGEN VAN MULTINATIONALS. POLITIEK ENGAGEMENT EN KLIMATOLOGISCHE DOEMSCENARIO'S ZORGEN ERVOOR DAT BEDRIJVEN VAN MIDDEL TOT GROOT FORMAAT GENOODZAAKT, EN ZELFS VERPLICHT WORDEN, OM TOT ACTIE OVER TE GAAN. PERSONEEL EN ONDERNEMERS ZULLEN HET WAAR MOETEN MAKEN.

Het was Nobel laureaat Milton Friedman die betoogde dat "the social responsibility of business is to increase its profits." In zijn artikel die deze leuze als titel droeg verklaarde hij stellig dat ieder ander persoon met een bewering afwijkende van deze, niets anders dan pure socialisme verkondigde. Een manager die bijvoorbeeld zijn tijd en budget besteedt aan het schoner maken van het milieu, in een hogere mate dan hem verplicht is, legt een belasting op de winst van het bedrijf. De aandeelhouder zou zelf kunnen beslissen hoeveel geld hij voor dit doeleinde over heeft. Deze visie van Friedman werd in de jaren zeventig en ook nog tachtig door velen in het bedrijfsleven en de politiek gedeeld.

Inmiddels is het ondenkbaar geworden dat een multinational geen corporate social responsibility afdeling heeft die zich met zaken omtrent sustainability, oftewel duurzaamheid bezig houdt. Maar wat houdt dat eigenlijk precies in? Zo is bijvoorbeeld de tijd die je tijdens een tentamen hebt gestoken in foutief beantwoorde vragen achteraf niet erg duurzaam besteed. Zo besteden studenten in Amerika bijvoorbeeld jaarlijks gezamenlijk vijftig miljoen minuten aan het beantwoorden van vragen waar ze geen punten voor krijgen tijdens hun eindexamen. Dit betekent dus energieversterving. Bij ondernemingen gaat het echter verder dan een efficiënt gebruik van de juiste soort energie. In het bedrijfsleven komt het neer op de tripple bottom line: people, planet, profit.

Het stakeholder begrip heeft met zich meegebracht dat een bedrijf rekening moet houden met meer dan enkel de aandeelhouder. Het bedrijf wordt geacht een vriendelijk beleid te hebben wat betreft personeel, het milieu, klanten, maar ook gehele economieën van landen waarin het bedrijf handelt of produceert. De term sustainability, of sustainable business wordt vaak gebruikt als verzamelnaam hiervoor. Meerdere definities zijn te vinden die de lading van het Engelse woord omvatten, maar het komt neer op het volgende: "Een sustainable business is een onderneming die aan de vraag van vandaag de dag kan voldoen, zonder daarbij het vervullen van de vraag van toekomstige generaties te belemmeren."

Maatschappelijk verantwoord ondernemen kan vele vormen aannemen. Zo kan je bijvoorbeeld denken aan het verspreiden van medicijnen via het meest fijnmazige distribu-

tiennetwerk ter wereld, namelijk die van Coca Cola. Dit heeft waarschijnlijk net zo veel te maken met het creëren van winst als het herbebossen van de regenwouden van Brazilië door Rabobank. Maar is dit uit pure liefdadigheid? De economische theorie oppert dat het beste wat je voor de maatschappij kan doen is het maximaliseren van je eigen winst. Toch is de gedachte voorbij dat het ene belang, zoals het maken van winst, het andere, eventueel maatschappelijk belang uitsluit.

Je hebt onder bedrijven de echte uitblinkers in de sustainable business hype, die hierin opvallend zijn. Veelal wordt duurzaamheid als kernbegrip echter pas opgepakt om te voldoen aan de wetgeving. Verder kan je in ieder geval drie andere redenen bedenken waarom een manager zal besluiten om over te gaan op een duurzame strategie. Zijn motivatie kan voortkomen uit zijn eigen wens om een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij. Hij kan ook besluiten om extra te letten op de ecologische voetafdruk van zijn werkgever omdat hij verwacht dat hij hiervoor beloond zal worden door de markt. Verder kan hij anticiperen dat dit een grotere toevoer van eigen vermogen verschaffers zal opleveren. Wat de motivatie uit het bedrijfsleven is, is moeilijk te identificeren. Wel is duidelijk dat er veel externe factoren een rol spelen en je zou je af kunnen vragen of er niet te veel onder de paraplu duurzaamheid wordt geschoven om zo maar mee te doen met de concurrentie.

De toevoer van extern kapitaal dat gericht in sustainable business investeert kan een echte impuls geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. En wat Milton Friedman wellicht zou behagen is dat beleggers nu volop de mogelijkheid hebben om hierin te investeren met de opkomst van vele groene beleggingsfondsen en banken met het oog op duurzaamheid, zoals Triodos en ASN Bank. Alleen is het nog steeds niet helemaal duidelijk of dit je daadwerkelijk meer op gaat leveren dan het beleggen in de markt. Decennia lang onderzoek heeft vaak verschillende antwoorden opgeleverd op deze vraag, waardoor er uiteindelijk geen stellige conclusie getrokken kan worden.

We weten dus dat er meerdere externe factoren het animo van bedrijven beïnvloeden om duurzaam te ondernemen. Ook is het duidelijk dat de factoren die deze trend in het bedrijfsleven drijven niet meer weg zullen gaan. Consultancy-bedrijfsjes die hun klanten adviseren bij het verduurzamen van de bedrijfsvoering schieten als paddenstoelen uit de grond. Banken zoals de Rabobank stimuleren en adviseren hun klanten ook met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het wordt in Amerika zelfs steeds gebruikelijker dat werkgevers hun personeel steeds meer stimuleren om ecologisch verantwoord te leven. Als ondernemer of werknemer wordt het dus ook steeds belangrijker om te de krachten achter de ontwikkelingen te begrijpen en duurzaamheid in de praktijk te kunnen implementeren.

Het klimaatvraagstuk telt in ieder geval nog één grote mysterie: veroorzaakt de CO² uitstoot klimaatverwarming of is een hoog CO² gehalte juist het gevolg van klimaatverwarming. Dit vraagstuk over wat er nou eerst was, de kip of het ei, zorgt

voor veel onduidelijkheid. We kunnen dus niet met alle zekerheid stellen dat de aanwijzingen die impliceren dat de temperatuur structureel warmer wordt veroorzaakt worden door menselijk toedoen.

Zelfs met duurzame giganten zoals Unilever en AkzoNobel die Nederland als thuisbasis hebben loopt ons land nog steeds achter op China wat dit thema aangaat. Wel wordt er volop aan een klimaatneutrale samenleving gewerkt. Zowel Rotterdam als Amsterdam willen de eerste klimaatneutrale steden worden in Europa. Maatschappelijk gezien is dit uiteraard zeer mooie ontwikkeling. Of het bedrijfsleven daarentegen geheel in het teken moet komen te staan van maatschappelijke doeleinden is mijns inziens nog wel het betwijfelen waard. We hopen allemaal dat er geen diersoorten meer uitsterven of dat er geen regenwouden meer gekapt worden. Deze wensen komen tot uiting in de eerder genoemde externe factoren waar de managers rekening mee moeten houden bij hun beslissingen om wel of niet te ondernemen met het oogpunt op sustainability. Denk bijvoorbeeld aan het voldoen aan de wensen van stakeholders. Maar of we het bedrijfsleven geheel verantwoordelijk moeten stellen voor het realiseren van al onze collectieve wensen vlakkt inderdaad nogal dicht aan pure socialisme. Met de voormalige Sovjet-Unie als mijn geboorteland vraag ik mij af of dit we dit in zulke sterke mate na moeten streven. ●

Margarita Volodina is 23 jaar oud en is Masterstudent Economie en Bedrijfskunde

Bronnen zijn op aanvraag bij de auteur verkrijgbaar

Op 3 december vindt het Sefa Congres 2009 plaats in de Beurs van Berlage heeft als thema: Sustainability, solution or illusion? Op deze dag krijg je de mogelijkheid om lezingen bij te wonen van Diederik Samsom (PvdA), Peter de Wit (president-directeur Shell Nederland), Robbert Dijkgraaf (president KNAW), Henk Keilman (Q500 genoteerde investeerder in groene energie), John Kerkhoven (managing director consultancybureau Quintel) en Hans Labohm (klimaatsepticus). Bovendien kan je een individueel gesprek van een kwartier aangaan met ING of Nuon of een workshop bijwonen van andere interessante werkgevers.

artikel De toekomst van prijsbeleid

TEKST Imad Qutob

"Dat wordt dan 25 euro"... zei de klant. "Bedankt"...zei de verkoper.

BEGIN DIT JAAR VERSCHEEN EEN ONDERZOEKSARTIKEL DAT EEN MOOI BEELD SCHETST VAN PRIJSBEPALING IN OPTIMA FORMA. DE CONSUMENT KRIJGT HET VOOR HET ZEGGEN BIJ HET BEPALEN VAN DE PRIJZEN VAN PRODUCTEN. HET DEVIES; BETAAL-WAT-JE-WIL! DE EENVOUDIGSTE MANIER OM ECHT TE METEN WAT KLANTEN BEREID ZIJN TE BETALEN MAAR MISSCHIEEN OOK WEL MEER DAN DAT ALLEEN.

In het artikel wordt het voorbeeld van het Pakistaanse restaurant 'Deeewan' in Wenen aangehaald. Klanten kunnen hier de prijs van het eten zelf bepalen. (De drankprijs staat overigens vast, misschien een nuttige toevoeging voor de drankliefhebbers onder ons...) Hoe vreemd het ook mag klinken, klanten zijn redelijker dan je zou verwachten. Een aantal klanten betaalt zelfs meer dan "nodig". Leuk voor een week zou je denken, maar dit is een blijvend ingevoerd bedrijfsmodel dat winstgevend is. Het restaurant in Wenen dat in dit artikel wordt genoemd is overigens niet het enige, er zijn meer soortgelijke initiatieven die winstgevend zijn gebleken. In het neoklassieke economisch denken, zijn de uitkomsten van dit onderzoek eigenlijk ondenkbaar. Waarom zou een economisch zelfstandige entiteit meer betalen dan nodig is. Misschien ligt het in het woord "nodig". De noodzaak om meer te betalen dan "niets" ontstaat niet zozeer uit de wil om meer te betalen maar het gevoel dat het "hoort". Waar de dominerende neoklassieke economische theorie consumenten als puur rationele objecten ziet en een onbalans in marktevenwicht, als marktfalen wordt weggezet, past dit onderzoek eigenlijk niet. Normaliter krijgt nutsmaximalisatie (lees geld) namelijk de hoofdrol in dit denken, maar hier lijken andere factoren van hoger belang.

Genoeg gezeur over de theorie van de neoklassieken. Feit blijft dat de theorie over prijselasticiteit in de praktijk wel echt werkt. Alleen bij dure (en om die reden juist ook imagoversterkende) merken die de prijzen verlagen (lees vrijgeven) werkt de theorie over prijselasticiteit niet, bij de rest wel. In de uitgevoerde experimenten die in het artikel uiteen worden gezet, ligt de gemiddelde prijs die mensen betalen inderdaad lager dan de referentieprijs. Een beetje lof voor de neoklassieken. De betaalde prijs zal inderdaad lager liggen dan je in eerste instantie zou hopen.

Maar, stel dat de gemiddelde prijs na invoering van "betaal-wat-je-wil" altijd lager ligt dan de verkoopprijs die je als bedrijf in gedachten had... Dat is niet genoeg reden om nu op te houden met lezen. Door de enorme aandacht die je door het invoeren van zo'n "betaal-wat-je-wil"-prijszetting krijgt, stijgen namelijk wel de verkoopaantallen. De winst per product is weliswaar lager, maar dat zegt vrij weinig. Je kan nog altijd beter 1000 keer een euro verdienen dan 400 keer 2 euro.

Normale prijszettingen worden vaak bepaald op basis van prijzen bij de concurrentie, kosten van de inkoop en opslagmethoden. Vreemd eigenlijk. De afnemer wordt niets gevraagd, in ieder geval niet nadat het product is geïntroduceerd. Marktonderzoeken over prijsstelling vóór introductie zijn er genoeg. Hoewel er op basis van concurrentie natuurlijk snel prijzen bepaald kunnen worden, blijft alsnog de vraag onbeantwoord of de consument de prijs ná een transactie als eerlijk ervaren heeft. Ze zullen het wel gewoon kopen, toch? Op internetmarktplaatsen zal het verschijnsel van "betaal-wat-je-wil" waarschijnlijk niet werken. De anonimiteit die daar geboden wordt zal niet bevorderlijk zijn voor het bieden van redelijke prijzen. Zou men met naam en toenaam moeten bieden dan verandert dat beeld misschien. Bij veel producten en diensten die niet in regelmatige kooppatronen van consumenten liggen, zal het invoeren van een "betaal-wat-je-wil-prijs" totaal kansloos zijn. Bij relatief betaalbare en daardoor vaker aangeschafte producten en diensten, we hebben het hier niet over huizen en auto's, kan dit toch echt wel.

Als je klanten betreft bij onderdelen van de bedrijfsvoering geeft dit klanten op z'n minst het gevoel van betrokkenheid, en daarmee ook wel het gevoel van verantwoordelijkheid. In managementboeken wordt vaak gepredikt dat werknemers pas verantwoordelijkheid nemen als ze ook bevoegdheden krijgen. Dit delen van bevoegdheden is misschien ook wel de klantrelatie van de toekomst. De klant bepaalt (een gedeelte van) de prijs, de klant bepaalt het uiteindelijke ontwerp, de klant bepaalt bijbehorende en gewenste functionaliteiten. De klant betaalt, dus de klant bepaald. Een relatie gebaseerd op pure transactie zullen we steeds minder tegenkomen. Het gevoel van eenzijdigheid loont uiteindelijk namelijk niet. Interactie is hot.

Voorlopig zie je vooral initiatieven op het gebied van productontwikkeling waar klanten bij worden betrokken. Ontwerp je eigen, in China geproduceerde en in Turkije geleverde, schoenen bijvoorbeeld.

In een tijd van crowdsourcing, prijsvergelijkingswebsites, fora, blogpagina's, goedbekeken consumentenrechtprogramma's op televisie en amateurjournalistiek op internet, lijkt het mij voor bedrijven in het algemeen niet onverstandig om met consumenten in gesprek te gaan. Ook over het prijskaartje. Als ze dat niet doen, dan betalen die bedrijven uiteindelijk zelf "de prijs". ●

Imad Qutob is 26 jaar en student Business Studies.

FEB flash

 UNIVERSITY OF AMSTERDAM

Faculty of Economics and Business

The UvA climbs World Rankings

The University of Amsterdam (UvA), as it has in previous years, ranks as the best University in the Netherlands in the recently published THE QS World University Rankings 2009, the annual survey of the world's best universities.

The UvA climbed four places and now is ranked 49th. This means the UvA is the only Dutch University in the top 50. The top positions are held by Harvard University, University of Cambridge and Yale University. There are, in total, 11 Dutch universities in the top 200.

The UvA not only rose in the overall ranking but also improved its position across the board in regard to individual disciplines.

Arts & Humanities	31	(2008: 36)
Social Sciences	32	(2008: 43)
Natural Sciences	85	(2008: 119)
Life Sciences & Biomedicine	56	(2008: 80)
Engineering & IT	126	-

The ranking is compiled on the basis of academic peer review, employers' reviews, the ratio of staff to students, the number of international students and lecturers, and the number of publications per faculty.

Dr Karel van der Toorn, President of the UvA's Board, said how pleased he was about the position the UvA gained in this year's rankings. 'This proves that the University of Amsterdam has an excellent international reputation'.

Henriëtte Maassen van den Brink named most powerful woman in the Education and Academics category

The monthly magazine Opzij recently compiled a list of the 100 most powerful women in the Netherlands. The list of names, covering 10 different categories, was released on Tuesday, 20 October. Professor Henriëtte Maassen van den Brink topped the list in the Education and Academics category. Henriëtte Maassen van den Brink is professor of Economics at the University of Amsterdam's Faculty of Economics and Business and at Maastricht University.

Ans Kolk wins Aspen Institute Faculty Pioneer Award

Ans Kolk, professor of Sustainable Management at the FEB and the Amsterdam Business School, has received the Faculty Pioneer Lifetime Achievement Award 2009, awarded by the Aspen Institute and the European Academy of Business in Society. The commitment of business school faculty is critical in ensuring that social and environmental issues become more fully infused in business education, and therefore business practice. The Faculty Pioneer Awards recognise exceptional faculty who are leaders in integrating social and environmental issues into their research and teaching both on as well as off campus.

Dr Michel Vellekoop to coordinate Netspar research project

Dr Michel Vellekoop, professor of Life Insurance at the FEB since September 2009, will coordinate one of the four new Netspar (Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement) research projects.

He will coordinate the research project 'Reconciling Short term Risks and Long Term Goals for Retirement Provisions'. This project analyses the significance and the consequences of high risk investments by pension funds and the relationship between short-term risks and long-term policies.

In addition to researchers from the UvA, researchers from Tilburg University, the University of Twente and the London School of Economics will also be involved in the project.

In total, Netspar will fund four new research projects that contribute to finding answers to current pension related issues. All projects combine academic research with an exchange of knowledge with students and the pension sector.

Michel Vellekoop specialises in financial mathematics and his research focuses on stochastic processes used for modelling financial markets.

column Verbreed je horizon

Sinds 1 mei 2009 runnen Orfirah Helstone en Charissa Bosma hun eigen bedrijf: Helstone&Bosma. Lees hier over hoe het gaat, hun ervaringen met het ondernemen en hun korte interviews in het artikel "Ondernemen volgens..".

TEKST Orfirah Helstone

Het afgelopen half jaar van ons ondernemersbestaan zijn we onderhevig geweest aan een heleboel indrukken. Er is aardig wat op ons afgekomen; veel hoogtepunten, een aantal dieptepunten, successen en mindere momenten. Het spel van vallen en weer opstaan hebben we enigszins aan den lijve ondervonden. Hoewel Helstone&Bosma nog maar kort bestaat, hebben we door onze eerste opdracht uiteenlopende onderdelen van het ondernemen ervaren. Van heel duidelijk weten waar je staat en zelfverzekerd zijn, naar even niet meer weten waar je het moet zoeken. Met alle nevenactiviteiten en de te onderhouden sociale contacten hebben we 300% van onszelf gevraagd. Nu zijn we op een punt beland om tot bezinning en zelfreflectie te komen.

Sinds de laatste column hebben we veel reacties gehad, voornamelijk met de vraag 'wat doen jullie eigenlijk?'. Ons antwoord hierop was veelal 'van alles'. Voor onze opdrachtgever hebben we qua bedrijfskundige ondersteuning veel taken op ons genomen. Van marketing, sponsoring en promotie tot interne en externe communicatie. We hebben een kijkje kunnen nemen hoe dergelijke processen zich van het begin tot het einde voltrekken. Dat is erg leuk en interessant, maar het brengt ook een heleboel verantwoordelijkheden met zich mee. Om zo'n breed takenpakket goed uit te voeren moet over de hele linie vrijwel alles 'kloppen'. Maar hoe goed je ook je best doet, gemotiveerd bent en doorzet; je hebt niet alles in de hand. En dat kan ook niet, maar voor jezelf moet je wel rekening houden dat hoeveel energie je er ook instopt, het niet altijd leidt tot het gewenste resultaat.

Dit was een punt dat voor ons frustratie met zich meebracht. Het kan zomaar voorkomen dat alle moeite voor niets lijkt geweest en dat je simpelweg weer van voor af aan moet beginnen. Dit leert je wel hoe je zaken structureel beter zou kunnen aanpakken. Alles wat je doet kan je het beste zoveel mogelijk vastleggen. Denk hierbij aan overlegmomenten, afwegingen en voornamelijk beslissingen. Dit maakt het voor jezelf gemakkelijker om de verstreken momenten te evalueren. Een ander leermoment volgde snel hierna. We waren uitgenodigd om over een potentiële opdracht te praten bij een nieuwe opdrachtgever. Tijdens het gesprek leken we over hetzelfde te praten, in de zin van 'we hebben het volgende vraagstuk dat we met jullie hulp willen aanpakken', maar na het indienen van ons zakelijk voorstel bleek het anders. Voor ons waren we bezig een marketingonderdeel op te zetten voor een van hun activiteiten, en zij bleken op zoek te zijn naar iemand die een afstudeerstage kon vervullen. Iets kan dus zomaar in een ander daglicht komen te staan. Dus ook weer een punt dat frustratie met zich meebracht.

FOTO Merijn Soeters

Het moment is gekomen om alle nieuwe inzichten te verwerken door afstand te nemen en goed na te denken over wat we allemaal hebben geleerd. Alleen door te doen kom je erachter waar je sterke en zwakke punten liggen. Ook kom je er zo achter welke richting je eigenlijk op wil, als het om ondernemen gaat. Het is nog maar het topje van de ijsberg en we hebben nog een lange weg te gaan om daadwerkelijk te zijn waar we willen zijn. Het is goed om te zien dat ieder moment een leermoment kan zijn en dat tijd in principe nooit verspild is.

Maar goed, niet getreurd. Er ligt nog genoeg voor ons in het verschiet! In ons rustmoment zullen we de tijd nemen om onze bedrijfsactiviteiten te herdefiniëren en zullen we onze eigen kwaliteiten verder verkennen. Met de nieuwe inzichten hebben we de mogelijkheid om ons plan weer iets verder te trekken en onze horizon een stukje te verbreden. Ondanks de enkele tegenslagen zullen we de succesmomenten absoluut niet vergeten. Een ding is ons in ieder geval alvast duidelijk geworden: the only way is up! ●

Nu bestudeer je de Miljoenennota. Binnenkort ga jij er aan meeschrijven.

Financiën past op de centen. Dit ministerie is de penningmeester van het Rijk en dus verantwoordelijk voor bijvoorbeeld de Miljoenennota. Hier worden de financiële meevallers verdeeld en oplossingen gezocht voor de financiële tegenvallers.

Op dit zware ministerie werk je altijd op uitdagende projecten met grote maatschappelijke gevolgen. Ook als starter, want je doet direct mee als volwaardig teamlid. Dit betekent wel dat wij veel van jou verwachten.

Bij Financiën tel je meteen mee.

Financiën zoekt startende economen

Wij bieden je van meet af aan veel ruimte voor eigen verantwoordelijkheid. Het kan dan ook zomaar gebeuren dat je direct na je studie begint met het schrijven aan de Miljoenennota. Dat moet je willen, dat moet je kunnen. Iets voor jou? Toptalent is van harte welkom. Zeker als je binnenkort als econoom afstudeert. Kijk voor meer informatie op www.minfin.nl. Je sollicitatie mail je naar recruitment@minfin.nl of je belt 070-342 85 32.

column Albert Jolink

Negentiennegen-entwintig

TEKST Albert Jolink

Het is me nu al een aantal keren overkomen: mensen vragen ernaar en kijken je dan hoopvol aan. Soms zijn dit studenten maar ook wel journalisten die je opbellen, of gewoon op een familieverjaardag. Het volgt vaak een vast patroon. De eerste vraag heeft meestal als doel om je te lokken: "zeg, jij hebt toch iets met economische geschiedenis?" (voor de lezer: de meeste mensen kennen het verschil niet tussen economische geschiedenis en geschiedenis van de economie, maar dat hoeft ik hier niet uit te leggen.) Als naïeve en eerzuchtige wetenschapper, trap ik daar altijd in. "Jaahaa," antwoord ik iets te enthousiast, al lang blij dat iemand belangstelling heeft voor mijn geliefde vakgebied, en kwispelend loop ik met open ogen de val in. De tweede vraag volgt daar onmiddellijk op en is misschien nog wel gemener dan de eerste, en heeft als doel om de naïeve, eerzuchtige (en kwispelende) wetenschapper volledig te prepareren voor de laatste genadeslag: "zeg," (zo'n vraag begint ook altijd met 'zeg'), "die economische geschiedenis, of hoe het ook mag heten, die legt toch verbanden in de tijd, enzo." Dat 'enzo' had me moeten waarschuwen, alle alarmbellen hadden moeten afgaan, of op z'n minst de klokken van de grote dom, maar tegen deze tijd ben ik al hopeloos verloren. De vraag smeekt om zoveel nuances, zoveel uitleg, en zoveel ontkennings dat het schier onmogelijk is om ook maar een begin van een begin te herkennen. De stilte die valt, en de haastige hoofdbewegingen die goedkeuring zouden moeten uitbeelden zijn slechts een povere uiting om het denkproces te overbruggen. Ik struikel over 'of hoe het ook mag heten', en over 'verbanden in de tijd', en vraag me af of de vragensteller meer weet dan hij hiermee verraadt of dat de definities van 'wat is vloeibaar' wegdruipt door mijn handen.

Tegen de tijd dat ik mij nog verdring in het keuzeschema van alle denkbare opties, volgt dan genadeloos de laatste vraag: "die crisis van nu..." en langzaam zak ik onderuit verslagen door een mokerslag, "die crisis van nu, is dat nou een beetje de crisis van de jaren twintig?" Tegen die tijd dringt een schaterende déjà vu zich op, wetende dat het weer gelukt is, wetende dat alle barrières zijn geslecht, dat de firewalls het hebben begeven en dat het lek niet meer te dichten is. Tegen die tijd is elk repliek, hoe goed ook voorbereid, en hoe systematisch vormgegeven, onvoldoende om de scheidingslijnen tussen toen en nu nog overeind te houden. De schroeven van het toen hebben zich onwrikbaar vastgezet in de moeren van het nu, en de hechting is niet meer te verbreken. Een hele enkele keer wordt de dolk nog één maal rondgedraaid, zoals het een Middeleeuwse huurmoordenaar betaamd, en ligt de conclusie over de exacte symmetrie tussen 1929 en 2009 als waarheid op tafel. Negentiennegenentwintig. Ik kan het bijna niet meer horen. Waarom spreekt men niet van de crisis van

1870 of 1921. Was dan niet erg genoeg? Of wat mij betreft de crisis van de jaren tachtig, of de crisis in Argentinië of in Azië. Het maakt me allemaal niet meer uit. Maar waarom 1929, en het eeuwige Wall Street, met al zijn ellende en bankiers die van het dak af springen en alle andere mythen die het dieptepunt van de Amerikaanse Droom symboliseren. Een voorzichtige poging om analytisch te werk te gaan, dat dezelfde condities niet altijd hetzelfde effect opleveren, of dat elke vergelijking mank gaat aan een overdaad aan overeenkomsten en brute verwaarlozing van de verschillen, dat men voorzichtig moet zijn met deze vergelijking, of noem het maar op, heeft weinig of geen effect. Nee, eerder het tegenovergestelde is het effect en zal de vragensteller zonder gêne bewijs op bewijs stapelen dat het zinloos is om nuanceringen in te brengen: wat denkt die economische historicus wel?

In zo'n geval rest niets anders dan een eervolle aftocht te vinden, zonder al te veel gezichtsverlies, waarbij harmonie tussen vragensteller en hopeloos verloren wetenschapper nog het hoogst haalbare is, maar zelden bereikt wordt. Een eerste afslag die genomen moet worden is de bekende "tja, dat is een verdomd goeie vraag" wetende dat een van de twee zal opzwellen en dat jij dat niet bent. Hierna volgt eventueel "maar moeilijk te beantwoorden" maar deze toevoeging heeft wel enig risico in zich. Een volgende afslag is de weg naar de eeuwige jachtvelden, door te benadrukken dat "hier zijn hele boekenkasten mee volgeschreven". Deze weg ligt vol obstakels want de navraag naar een bekend boek hierover levert wroeging en een keuzeprobleem op. Hou standaard Galbraith aan, dat resoneert altijd goed. Tot slot is de allerbeste uitweg waarschijnlijk wel die van de bescheidenheid: "ja weet je, ik ben eigenlijk gewoon maar econoom." En daarmee is toch wel het meeste gezegd.

Vereniging Studenten Actuarial en Econometrie & Operationele Research

The VSAE is the study association for all students in Actuarial Sciences, Econometrics and Operational Research at the University of Amsterdam. VSAE was established in 1963 and is the largest of its kind. We strive to help our members during their studies and offer them the opportunity to explore themselves. Besides that, there is the possibility to get in contact with their fellow students during social activities.

VSAE organizes also study related projects like congresses, career events and international study trips. Besides the possibility of participating in these events, students can also get more experience in organizing by being an active member in VSAE committees or the VSAE board.

The previous period VSAE was busy with the organization of the Occupation Days, which took place on October 6th and 7th in the Krasnapolsky NH Grand Hotel in Amsterdam. During the Occupation Days 27 companies gave presentations and workshops in the fields of Accountancy, Actuarial Sciences, Consultancy, Econometrics, Banking & Finance, Controlling and Investment. Besides that there were lunches, dinners, drinks, breakfast and private interviews. A lot of students came to this event to orientate on their career opportunities.

In November the Short Trip Abroad will take place. A group of 50 members will visit Keulen for four days. The annual Actuarial Congress will be held on December 8th in Tuschinski Amsterdam. This year's theme is "Actuary of the Future". Several speakers will give their vision on this subject. If you have any questions regarding the VSAE or participation (in the organization) of activities, please let us know so we can get in touch with you.

Study Association VSAE
Roetersstraat 11, C6.06
1018 WB Amsterdam
Email: info@vsae.nl
Tel.: 020-5254134

VSAE Agenda for the upcoming period
8 December – Actuarial Congress
15 December – General Members Meeting

What is the FSA?

The Financial Study association Amsterdam (FSA) is the study association for financial oriented students. Known as the largest financial study association of The Netherlands, with approximately 3000 members, we operate on both universities of Amsterdam (UvA and VU).

The FSA functions as a medium between students and companies. Therefore the FSA organizes several national and international projects during the college year within one of our five pillars:

- Accountancy
- Banking & Finance
- Controlling
- Consultancy
- Investments
- Our Upcoming Projects:

FEBRUARY

Consultation

Solve a complex case with your team members and experience the life of a strategy consultant. During one week you'll have the opportunity to get in touch with the most prominent consultancy companies.

Website www.consultation.nl

Contact consultation@fsa.nl

Application deadline 25th of December 2009

Fort Boyard

Fort Boyard is an exciting Accountancy game which takes place at a beautiful castle in The Netherlands. Meet the big Accountancy companies during challenging cases and finish the day with an informal dinner with the accountants.

Website www.fort-boyard.nl

Contact fortboyard@fsa.nl

Application deadline 17th of January 2010

Multinational Battle

Leading multinationals, highly motivated students and interesting cases are the ingredients of this Finance & Controlling project. Pass the qualification round and try to acquire a place in the finals.

Website www.multinationalbattle.nl

Contact multinationalbattle@fan.nu

Application deadline 2nd of February 2010

FSA MEMBERSHIP

A FSA membership provides you a lot of privileges:

- Participate in one of our projects
- Receive our magazines Fiducie & FSA&Beyond
- Receive information about business-courses, internships and job offers
- Receive a FSA membership card with 15% discount on English books at Selexyz Scheltema

Furthermore, we're always keen on new active members at the FSA. You will gain a lot of experience while organizing projects with your fellow members. Furthermore, each year the FSA is managed by a board of six different students. For more information about an active FSA membership or a board year, please visit us at our room at the UvA (C6.07) or send an email to internebetrekkingen@fsa.nl.

WE, THE STUDENT COUNCIL OF THE FACULTY OF ECONOMICS AND BUSINESS, MAKE SURE THAT YOUR VOICE IS BEING HEARD! BEING IN CLOSE CONTACT WITH THE DEAN AND THE FACULTY STAFF, WE REPRESENT YOUR INTERESTS.

What we can do for you

With our vote we have a direct influence on the regulations of the faculty, the OER (Onderwijs en Examenreglement). Our goal is to guarantee that our student rights are being represented in these rules that give the very foundations to our studies.

Next to that, we are in close contact with the faculty about various issues. Many of you may have realized that our faculty has expanded with quite a lot of students. This created capacity shortages to an extent that one may seriously reconsider attending a class if you do not even have a chair to sit on. The faculty has to respond to this development and we will make this happen.

Furthermore, we want to work on true internationalisation of the faculty! How can we claim that we are an international faculty if on average only 1,7 % of all bachelor students are going abroad? We believe that the faculty has to seriously work on actively promoting taking such an opportunity and offer clear information accurately! With each other we want to fight for better facilities, better education and a better student environment!

What you can do for us

All the issues stated above are pressing issues for our faculty community. But we will only be able to solve them if you give us your support. Whenever you see that a class room is overfilled, write us immediately. Whenever you face obstacles with the faculty's administration, write us! Whenever you feel that your rights as a student are being ignored, contact us!

We need your input! Only with your help, we will be able to make our faculty a better place for each one of us!

Website for updates

www.studentenraad.nl/feb

Do you have a complaint or a suggestion to improve our faculty? Send an email to: feb@studentenraad.nl

Facultaire Studentenraad FEB

Roetersstraat 11
1018 WB Amsterdam
Room E 1.13

+31 20 525 4384
feb@studentenraad.nl

We make things better

Any remarks, suggestions or complaints?
www.studentenraad.nl/feb

Ons mooie landschap behouden en toch de woningnood oplossen. Dat is één van de belangrijke maatschappelijke vraagstukken waar je aan kunt werken bij het Rijk. Het Rijk is de verzamelnaam van alle ministeries, diensten en onderdelen, verspreid over het hele land, waar we werken aan uiteenlopende thema's. Van natuurbeheer tot fileproblematiek, van Europa tot militaire missies in het buitenland, van voedselveiligheid tot energievoorziening. Zaken die ons allemaal raken. Dat maakt werken bij het Rijk zo bijzonder. Spreekt dat je aan? Op onze website vind je meer informatie over werken bij het Rijk en alle actuele vacatures.

ANDERHALF UUR VOOR DE EINDBESPREKING VAN
DE JAARREKENING VAN EEN GROOT RECLAMEBUREAU

Gááán!
HET TALENT- EN AMBITIEPLATFORM VAN KPMG